

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E GENÇLİK SÜRELİ YAYINLARI
YOUTH PERIODICALS FROM TANZİMAT REFORM ERA TO REPUBLIC ERA

Ruhi İNAN*

Öz

Tanzimat dönemiyle birlikte birçok yeni edebî tür Türk Edebiyatı'na girmiştir. O türlerin başında gençlik süreli yayınları gelmektedir. Başlangıç itibarıyla bu süreli yayınlar birçok eksikle yayın hayatına başlamıştır. Bilhassa "gazete" ve "dergi" kavramları üzerinde bir fikir birliği oluşmamış ve bu yayınların muhtemel okur kitlesinin çocuklar mı, gençler mi, ebeveynler mi olması gerektiği hususunda belirleyici bir tavır ortaya konulamamıştır. Fakat bu yayınların içerikleri değerlendirildiğinde işlevsel olarak gençler ve çocuklar için çok önemli bir eksikliği tamamladığı görülmüştür. Tanzimat'tan başlayıp Cumhuriyet'in ilk on yılına kadar, çocuk ya da gençler için çıkarılan dergi ve gazeteler, yayınlarının muhteva ve şeklini "çocuk" kavramına uygun olarak hazırlama gayreti içerisinde olmuşlardır. Bu dönem dergi ve gazetelerine dikkat edildiğinde; yayın politikaları, etkinlikler, resimler, harf puntoları, gazete ve dergi büyüklükleri, konuların seviyesi, kullanılan kelime kadrosu gibi muhteva ve şekle yönelik unsurlar tamamen bu bakış açısına göre şekillendiği görülmektedir. Neşredilen yayınlarda "çocuk/genç" kavramlarının çoğunlukla çocukların/gençlerin öğrenci olmalarıyla bağlantılı kullanıldığı ve gençler ya da çocuklar için hazırlanmış dergi ve gazetelerin çoğunlukla benzer muhteva ve şekilde olduğu dikkati çeker.

Gençlik dergilerinin ilk sayılarında yer verilen yayın politikaları, bu süreli yayınların çıkış gayesini ortaya koyması bakımından çok önemlidir. Bu sebeple öncelikle Tanzimat'la başlayıp devam eden önemli bazı süreli yayınlarının yayın politikaları tetkik edilecektir. Genel olarak bazı dergi ve gazetelerin kapağında çocukları dikkate alan, onlara hitap eden resimler ya da ifadeler bulunsa bile, bu süreli yayınların muhtevalarına bakıldığında gençlere hitap eden yazıların ve bölümlerin dikkat çekici miktarda olması gözden kaçırılmamalıdır. Hatta dergi yönetimleri başlangıç olarak yayın politikalarında, çocuklara yönelik yayın yapacaklarını ifade ederken, bu süreli yayınların sonraki sayılarında, daha geniş bir kitleye hitap etmek amacıyla yayın içeriğini değiştirme ve seviyeyi yükseltme yoluna gittikleri gözlenir. Bu sebeple çalışmada, bu farklılık dikkate alınmış; bazı çocuk dergileri de çalışmaya dâhil edilmiştir. İncelemelerde süreli yayınlardan yapılan alıntılar, Milli Kütüphane ve Hakkı Tarık Us kitaplığından temin edilen süreli yayınlardan yapılmıştır.

Bu çalışmada günümüzün gençlik/çocukluk kavramları dikkate alınarak, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar yayımlanmış çocuk/gençlik süreli yayınlarının önemli bir kısmı şekil ve içerik olarak genel bir değerlendirmeye tabi tutuldu. Bu amaçla süreli yayınların; 1. Yayın politikaları 2. Muhteva yayın politikası uyumu, 3. Muhtevanın gençlik ya da çocukluk kavramlarını üzerinden mukayesesi 4. Dergi ya da gazetesinin şekli unsurları (sayfa yapısı, harf karakteri, kapak sunumu ve tertibi, kaç sayfadan mürettep olduğu) 5. Bu süreli yayınların aralarındaki farklılık ve benzerlikler değerlendirildi. Böylelikle süreli yayınlar bağlamında Tanzimat'la başlayıp Cumhuriyet'e kadar devam eden "çocuk" ve "gençlik" kavramlarının gelişimi, aynı zamanda bu süreli yayınların genç ve çocuğa bakış açısı izlendi.

Anahtar Kelimeler: Gençlik Edebiyatı, Gençlik Dergi ve Gazeteleri, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Dergi ve Gazeteleri.

Abstract

A lot of literary genres got into Turkish Literature with Tanzimat Reform era. Children/youth periodicals are the most important from those genres. At first, these periodicals started their publishing life with a lot of defects. Especially no consensus has been built on the concepts of "newspaper" and "magazine" and there is no certainty on whether the reader audience would be kids, adolescents or adults. But when these publications are evaluated in terms of context, they functioned to fill a very important gap for adolescents and kids. It is noticeable that, being a student is associated and used in "kid/adolescent" terms in the published periodicals. When the contexts of the magazines are examined, it can be seen that the contents are really similar to magazines and newspapers that are prepared for the youth.

In this study, the concepts of adolescent/childhood will be taken into consideration and the child/youth periodicals from Tanzimat Reform era to Republic era will be generally evaluated in terms of structure and context. For this purpose; 1. The publishing policies of these publications, 2. The concordance of the publishing policy and the content, 3. The contents will be compared through the concepts of youth or childhood 4. The shape of the Children/youth magazine or journal (structure of the page, the lettering, the presentation and the design of the cover, its containing how many pages) will be evaluated. 5. It will be evaluated the differences and similarities between these periodicals.

Thus, each periodical will be analyzed in its own period and the sense of humor of that period will be presented, and the place and the process of humor in the Turkish humor publishing will be determined generally with the intervention of the four aforementioned periodicals. Therefore, in means of periodicals, the progress of the "kid" and "youth" concepts starting with Tanzimat Reform era and on going in Republic era will be studied.

Keywords: Youth Literature, Youth Magazines and Newspapers, Children's Literature, Children's Magazines and Newspapers.

Giriş

İnuğur, Türkiye'de basın, başka ülkelerde olduğu gibi siyasi, sosyal ve ekonomik olaylar karşısında halkı aydınlatmak ya da kamuoyunu etkilemek için toplumun talebi neticesinde ortaya çıkmadığını aksine hükümetin icraatlarını halka duyurmak amacıyla ve özel buyrukla ortaya çıktığını;

*Okutman Dr., Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü Türk Dili Bölümü, ruhiinan@hotmail.com

zamanla halkı aydınlatmak, kamuoyunu etkilemek niteliği kazandığını ifade eder (2005: 175). Bu cümleden olarak, Tanzimat'la birlikte model alınan Garbi düşünce tarzı ve yukarıda belirtilen hassasiyet, dönem süreli yayınlarının özellikle muhtevalarını şekillendiren temel unsurların başında geldiği söylemek mümkündür. Dergilerin muhtevaları tetkik edildiğinde, toplumun geçirdiği kültürel, edebi ve siyasi evrilme daha net bir biçimde görülebilir. Toplumsal değişimin amaçlandığı bu süreli yayınlarda, konuyla ilgili felsefi, tarihi, fenni yazı ve malumata oldukça fazla yer verilmiştir.

Dönem içerisinde yayınlanan makale, roman, tiyatro, tenkit gibi edebî türler de bu cereyandan etkilenmişler, nerdeyse bir yarış içine girmişlerdir. Bu türlerde Batı edebiyatı etkisi açık bir biçimde görüldüğü gibi hem edebi hem de hususi kitleye yayın yapan süreli yayınlarda da sıklıkla tercümelere yer verilir. Orta seviye okuyucu hedeflense de süreli yayınlar, bazı kaygılar nedeniyle daha çok genele yayın yapma eğilimindedirler. Bu sebeple de ansiklopedi muhtevalı ve her kesimi kucaklayan yayın politikası izlenir (Şen, 2009: 382).

Tanzimat döneminde yukarıda ifade edilen amaca yönelik siyasi, sosyal, kültürel konularda yazabilen yazar sayısı fazla değildir. Bu görevi, dönemin devlet ve siyaset adamları yüklenir. Dönemin devlet adamlarının aynı zamanda edebiyatçı ve gazeteci oldukları unutulmamalıdır. Bahsi geçen bu devlet adamları, muhtevayı öncelikledikleri için muhteva dışında kalan unsurlar; yani şeklin ve niteliğin zayıf olması kaçınılmaz olmuştur(Şen, 2009: 382-383). Mesela; şekil ve muhteva olarak gazete olarak yayın yapan süreli yayının dergi; dergi olarak yayın yapan süreli yayının, gazete olma ihtimali oldukça yüksektir. Böyle bir zaafa dönem mizah yayınlarında da rastlanmaktadır. Süreli yayın olarak mizah yayıncılığının yeni olması sebebiyle muhtevanın ve şeklin ne olacağı hususu, çok da belirgin değildir. Yine karıştırılan diğer bir husus da çocuk ve gençlik kavramlarıdır. Serlevhasında çocuklar için çıkarıldığı ifade edilen yayınların, aslında gençler için çıkarıldığı, çok sık rastlanılan bir durumdur. Bu sebeple burada, öncelikle çocuk ve gençlik kavramının çerçevesinin çizilmesi uygun olacaktır.

Çocuk /gençlik

Çocuk ve gençlik kavramı, iki ayrı kavram olarak kabul edilmesine rağmen yakın zamana kadar çok belirgin çizgilerle birbirinden ayıramamıştır. Çocuk ifadesi, bu döneme yönelik hazırlanan eserlerin muhtevası dikkate alındığında tecrübe ve okul çağlarıyla bağlantılı ve gençlik kavramıyla birlikte kullanıldığı görülür. TDK'nin sözlüğünde Çocuk kelimesi şu şekilde tanımlanmaktadır:

"a.1. Küçük yaştaki oğlan veya kız: *Çocuğun bir sütninesi vardı.* -R. H. Karay. 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat: *Anası olacak bir kadın çocuğu omuzundan yakalamış.* -B. R. Eyuboğlu. 3. Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak: *Çocuk köşeyi dönerken ana arkasından su içmeye gitti.* -B. R. Eyuboğlu. 4. Genç erkek. 5.mec. Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi. 6.mec. Büyüklere yakışmayacak daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse: *Otuz yaşında ama hâlâ çocuk.*7.mec. Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse." (Türk Dil Kurumu, 2005).

Yukarıdaki tanımlamadan da anlaşılacağı üzere çocuk kavramı gençliği de içinde barındıran, yaşanmışlıkla ilgili, ergenlik dönemine kadar da devam eden bir çerçeve de düşünülmektedir. Sinanoğlu ve Turan "genç" kavramını, "toplumsal olarak kimlik edinme seçimi yaşayan ve henüz toplumsal rolü belirlenme aşamasındaki bireydir." (1997:8). şeklinde ifade ederken; Yörükoğlu, "ergenlikle erişkin arasında yer alan cinsel olgunlaşma ve bedensel gelişme dönemidir. Ruhsal bakımdan çalkantılı, duygusal, iniş çıkışları çok, davranışların çelişkili olduğu bir çağdır." cümlesiyle bu dönemi tanımlamaktadır(1987: 13).

Konuyla ilgili olarak öğretmenlere uygulanan anket sonuçlarına göre, henüz bu kavramların uzman kişilerin zihninde de netlik kazanmadığı anlaşılmaktadır. "Çocuk ve gençlik edebiyatı kavramları size ne(ler) çağrıştırılmaktadır?" sorusuna öğretmen adayları: "Çocuk ve gençlerin içinde buldukları yaş özellikleri dikkate alınarak 2-15 yaş arası bireyler için, onların hayal dünyalarını, dil becerilerini geliştirmeye dönük edebî eserler" şeklinde cevap vermişlerdir. Bununla birlikte "gençlik edebiyatı, daha önce hiç duymadığım bir kavram" diyen ve "zorla ezberletilmiş, okutulmuş manileri, şiirleri ve 100 temel eseri çağrıştırıyor" şeklinde cevaplar da verilmiştir(Türkyılmaz, 2012: 707).

Temel olarak çocuk ve gençlik edebiyatı kavramları ile ilgili sınırlar belirgin olmasa da bu kavramların çerçevesini çizmek noktasında süreli yayınların incelenmesi, dikkate değer bir katkı sağlayacaktır. Çocuklar ya da gençler için çıkan süreli yayınlar belge niteliğindedir ve bir milletin çocuklarından beklentilerinin ne olduğunun anlaşılabilceği ürünlerdir. İsmet Kür, Türkiye'deki çocuk gazete ve dergi okurlarının, çocuğa bakış açısını, çocuğun ele alış biçiminin geçirdiği evreleri ortaya koyacağını ifade eder. Kür'e göre çocuk, eğitim sisteminden, aileden ayrı tutulamaz (1991:1).

Tanzimat'tan başlayıp Cumhuriyet'in ilk on yılına kadar çocuk ya da gençler için çıkarılan dergi ve gazeteler, yayınlarının muhteva ve şeklini "çocuk" kavramına uygun olarak hazırlama gayreti içerisinde olmuşlardır. Bu dönem dergi ve gazetelerine dikkat edildiğinde; yayın politikaları, etkinlikler, resimler, harf puntoları, gazete ve dergi büyüklükleri, konuların seviyesi, kullanılan kelime kadrosu gibi muhteva ve şekle yönelik unsurlar tamamen bu bakış açısına göre şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Sürelî Yayınlar

Tanzimat'tan cumhuriyet dönemine kadar, çoğu uzun soluklu olmamasına rağmen çocuk ve gençlik edebiyatının gelişimine katkı sağlayan, bilinenin aksine oldukça yüksek sayıda çocuk dergi ve gazetesi bulunmaktadır. Bu süreli yayınlar aynı zamanda, çıktıkları dönemin siyasi, politik ve kültürel ortamını yansıtmaları bakımından önemli bir yerde durmaktadır. Çocuk ve gençlik kavramları dönem içerisinde birbirinin yerine kullanıldığı için iki süreli yayın türü de çalışmaya dâhil edilmiştir. Böylelikle bu iki kavramın sınırları daha belirgin olacaktır.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'in ilk on yıllık dönemine kadar yayımlanan süreli yayınların listesi aşağıdaki gibidir (Demircan, 2006: 20-21).

Tablo 1: Tanzimat'tan Cumhuriyet Dönemine kadar yayımlanan çocuk/gençlik süreli yayınları

Dergi İsmi	Yılı ve Yayın sayısı	Dergi İsmi	Yılı ve Yayın sayısı
Mümeyyiz	(1869, 49 sayı)	Musavver Küçük Osmanlı	(1909, 3 sayı)
Hazine-i Etfal	(1873, 1 sayı)	Mekteplilere Arkadaş	(1910, 14 sayı)
Sadakat	(1875, 65 sayı)	Çocuk Dünyası	(1913-1918, 94 sayı, 1926-1927, 30 sayı)
Etfal	(1875, 16 sayı)	Ciddî	17 sayı
Ayine	(1875, 41 sayı)	Karagöz	(1913, 3 sayı)
Arkadaş	(1876, 13 sayı)	Çocuk Yurdu	(1913, 7 sayı)
Tercüman-ı Hakikat	(1880, 40 sayı)	Mektepli	(1913, 19 sayı)
Mecmua-i Nevresidegân	(1881, 4 sayı)	Talebe Defteri	(1913-1918, 68 sayı)
Çocuklara Arkadaş	(1881, 12 sayı)	Çocuk Duygusu	(1913-1914, 61 sayı)
Çocuklara Kıraat	(1881, 18 sayı)	Türk Yavrusu	(1913, 2 sayı),
Vasıta-i Terakki	(1882, 4 sayı)	Çocuklar Alemi	(1913, 10 sayı)
Etfal	(1886, 23 sayı)	Kırlangıç	(1913, 3 sayı)
Numune-i Terakki	(1887, 9 sayı)	Çocuk Dostu	(1914, 13 sayı)
		Mini Mini	(1914, 7 sayı)
Debistan-ı Hired	(1887, 1 sayı)	Küçükler Gazetesi	(1918, 8 sayı),
Çocuklara Talim	(1887, 9 sayı)	Hür Çocuk	(1918, 3 sayı)
Çocuklara Mahsus Gazete	(1896-1908, 626 sayı)	Haftalık Çocuk Gazetesi	(1919, 8 sayı)
Çocuklara Rehber	(1897-1901, 166 sayı)	Lâne	(1919-1920, 3 sayı)
Çocuk Bahçesi	(1905-1914, 64 sayı)	Hacıyatmaz	(1920, 1 sayı).
Gençler Dünyası	1920	Çanta	(1921- 8 sayı)

Cumhuriyet Dönemi (1923-1940) dergileri (İnan,2012:19-19)¹:

Tablo 2: Cumhuriyet Dönemi çocuk/ gençlik süreli yayınları (1923-1940)

Dergi/Gazete	Yayın Yılı	Yer	Yayın Aralığı	Sahibi
Yeni Dünya	1925	İstanbul	Haftalık	Muallim İlyas Bahri
Mektepliler Alemi	1922-1927	İstanbul	Haftalık	Muallim İlyas Bahri
Bizim Mecmua	1922	İstanbul	Haftalık	Muallim İlyas Bahri
Çocuk Dünyası	1922-1926	İstanbul	Haftalık	Muallim Necim Fuğrul
Yeni Yıl	1922	İstanbul	Haftalık	Muallim Necim Fuğrul
Musavver Küçük Osmanlı	1923	İstanbul	Haftalık	Stüdyo Sarı
Çocuk Postası	1923	İstanbul	Haftalık	Stüdyo Sarı
Çocuklar Türk Çocuğu	1926-1928	İstanbul	Aylık	Dr. Fuad Mehmet
Annelere ve Çocuklara Salname	1927	İstanbul	Yıllık	Dr. Fuad Mehmet
Şubhan	1927	İstanbul	Yıllık	Dr. Fuad Mehmet
Parçuk Mecmuası	1928	İstanbul	Aylık	Erkin Arif
Aylık Çocuk	1928	İstanbul	Aylık	Erkin Arif
Haftalık Resimli Gazetemiz	1928	İstanbul	Aylık	Erkin Arif
Çocuk Sesi	1922-1937	İstanbul	Haftalık	M. Faruk Gürtenca
Resimli Dünya	1924-1925	İstanbul	Haftalık	Orhan Seyfi
Genç Mektepliler	1924-1933	İstanbul	Haftalık	M. Faruk Gürtenca
Çocuk Mektepliler	1924-1933	İstanbul	Haftalık	M. Faruk Gürtenca
Mektepli	1924-1935	İstanbul	Haftalık	M. Faruk Gürtenca
Resimli Eytâm Mecmuası	1925	İstanbul	Haftalık	M. Faruk Gürtenca

¹ Listedeki Yeni Kültür, Genç Müslüman adlı dergiler sonradan tespit edilmiş ve listeye eklenmiştir.

Afacan	1934-1939	İstanbul	Haftalık	M. Faruk Gürtunca
Çalışkan Çocuk	1934-1935	İstanbul	Haftalık	Refik Emin
Olgun Çocuk	1935	İstanbul	Haftalık	Burhan Bilbaşar
Küçük Adam	1935	İstanbul	Haftalık	Kazım Sevinç
Çocuk Tiyatrosu	1935	İstanbul	Aylık	Münire Eyüp
Ateş	1936-1938	İstanbul	Haftalık	Tahsin Demiray
Yavrutürk	1936-1942	İstanbul	Haftalık	Tahsin Demiray
Gelincik	1936	İstanbul	Haftalık	M. Faruk Gürtunca
Çocuk	1936-1948	Ankara	Haftalık	Fuat Umay
Altın Kalem	1924	Bulgaristan	15 günlük	Ahali Yurdu
Oklahoma	1935-1955	İstanbul	15 günlük	Alaadin Kırıl
Öğretmen İleri	1936-1937	İstanbul	Düzensiz	N. Bilbaşar B. Atasayar
Yeni Kültür	1936-1945	Ankara	Aylık	Kâzım Namî Duru
Genç Müslüman	-	İstanbul	15 günlük	Hakkı Baha
Asrın Çocuğu	1939-1940	İzmir	Haftalık	Süha Tükel

Yukarıdaki tablolarda yer almayan ama gençlere yönelik olarak hazırlanan yerel ve ulusal dergilerden bazıları ise şunlardır (Üstten, 2015:237-238):

Tablo 3: Künyesinde gençlere yönelik hazırlandığı ifade edilen dergiler

Dergi / Gazete	Tanıtım yazısı	Çıkış aralığı ve Tarihi
Çalışalm	Dinci, vatancı, Türkçü gençliğin vasıta-i neşr-i efkârıdır	Aylık, 1329
Çiçek	Türk gençlik ve aile mecmuası	15 günlük, 1926-1927
Dilek	Tosya'da gençliğin irşad vasıtasıdır	15 günlük, 1927-1928
Diyarbakir Erkek Muallimîn Mektebi Talebe Mecmûası		15 günlük 1926-1927
Fecir	Gençliğin teâlisine hâdim edebî, ictimai, ilmi mecmûadır	15 günlük, 1337-
Genç Düşünceler	Gençliğin ifadesidir	Haftalık 1928
Gençler Defteri	Gençler için çalışır	15 günlük 1330
Gençler Derneği	Fennî, edebî, ictimai, , gençlerin fidesine çalışır	Aylık, 1914-?
Gençlik Âlemi	Edebî, ilmi, ictimai, fennî mecmûa	15 günlük, 1329
Gençlik Duygusu	Edebî, ilmi, ictimai, fennî Türk gazetesidir	15 günlük 1330-?
Gençlik	İlmî, edebî ve ictimai mecmûa	15 günlük 1336-1337
Gençlik	Türk lisanı ile iftihar eder, haftalık edebî, ilmi risâledir	1327
Gülizar	Terakki-i marife ve gençlerimizin tenvir-i efkarına hadim ilmi edebî, fennî ahlaki Osmanlı gazetesidir.	1325
Hanımlara Mahsus Gazete	Genç Kızlara Mahsus Kısmı	Haftalık 1311-1324
İstiklâl Postası	İstiklâl Lisesi talebesinin mekteb dahilindeki mesâisini göstermek üzere	Yıllık, 1927-1928
Maddiyât	Türk gençliğinde hars-ı fenniyenin inkişafına hâdimdir	Aylık, 1925-1926
Mekteb Duyguları	Fennî, edebî, ahlâkî, ilmi risâledir	Haftalık, 1329
Mekteb Mecmûası	Dinî, ictimai, terbiyevî, edebî, ilmi, fennîdir	Aylık, 1336
Mekteb	Edebî ve hikemî, fennî risâledir (On beş günlük)	1307-1313; 1331
Mekteb	Uşaklara mahsus, musavver, edebî, ilmi mecmûadır	15 günlük 1331, 1332, 1338
Mektebli	Zükur ve inas bilumum mekteblilerin tenvir-i efkâr ve hissiyâtına hâdim, ilmi, fennî, edebî, ahlâkî, sınaî musavver haftalık mecmûadır	15 günlük, 1329-1335
Resimli Mecmûa	Aile ve genç mektebliler mecmûası	15 günlük 1341-1928
Resimli Mekteb Âlemi	Edebî ve fennî mecmûadır	15 günlük 1329-1330
Terbiye ve Oyun	Gençlerin terbiye-i fikriyelerine ve bedeniyyesine hâdim, on beş günde bir neşrolunur mecmûadır	15 günlük 1911-1913
Türk Çocuğu	Gençler ve mektepliler mecmûası	15 günlük 1330-?
Türk Çocuğu	İlim ve edebiyat mecmûası	15 günlük 1926
Türk Genci	İlmî, edebî, fennî ve bilhassa spordan bâhis resimli mecmûa	Aylık, 1335
Türk Gençleri Mecmûası	Türk Ocağının ve gençlerinin gayesini takip eder	Aylık, 1329
Yeni Fikir	Millî terbiyeye çalışır ve mekteplerde ziraat gayesi güder. (Gençleri ve çocukları terbiye etmek, gençleri ziraat ve ticaret hisleri ile ilka eylemek, onları karanlık hayatlardan ve memleketi esâret-i iktisâdiyeden kurtarmak için çıkar	Aylık 1327-1330
Yeni Mektep	Muallim ve talebe mecmûasıdır	15 günlük 1339
Zekâ	Felsefî, ilmi, edebî, her türlü terakki ve teceddütlerden bâhis, gençlerin yirminci asra lâyük, ictimai ve siyasî bir terbiye	1328-1330

Demircan'a göre 1839'dan 1940'a kadar çıkan toplam dergi sayısı (2006:22):

Tablo 4: 1839'dan 1940'a kadar çıkan toplam dergi sayısı

Dönem	Tarih	Yayın Sayısı
Tanzimat	1839	5
I. Meşrutiyet	1876	13
II. Meşrutiyet	1908	20
Cumhuriyet	1923-1928	15
Cumhuriyet1	1929-1940	21
Cumhuriyet	1940-1980	259

Yukarıdaki tablolara göre çocuk/gençlik süreli yayınlarında geçen çocuk, genç, talebe, etfal, mektep, talim kelimelerin sayısı aşağıdaki gibidir.

Tablo 5: Çocuk/ gençlik süreli yayın isimlerindeki kelime sıklığı oranı

Çocuk	25
Genç	12
Mektep	11
Talim	6
Etfal	4
Talebe	3
Küçük	3

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Gençlik Süreli Yayınlarının Yayın Politikaları ve Muhteva Analizleri²

Çocuk ya da gençlik dergilerinin gelende ilk sayılarında yer verilen yayın politikaları bu süreli yayınların çıkış gayesini ortaya koyması bakımından çok önemlidir. Bu sebeple öncelikle bu başlık altında Tanzimat döneminin önemli bazı süreli yayınlarının yayın politikalarına bakmak faydalı olacaktır. Genel olarak bazı dergi ve gazetelerin kapağında çocuklara hitap eden resimler ya da ifadeler bulunsa bile, muhtevalarına bakıldığında çoğunlukla gençlere hitap eden yazıların ve bölümlerin olması dikkati çekmektedir. Hatta dergi yönetimleri başlangıç olarak gerçekten de çocuklara yönelik yayın yaparken, sonraki sayılarda daha geniş bir kitleye ulaşmak maksadıyla yayın içeriğini değiştirme ve seviyeyi yükseltme yoluna gittikleri gözlenir. Bu sebeple bazı çocuk dergileri de çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmada süreli yayınlardan alıntılar, Milli Kütüphane ve Hakkı Tarık Us kitaplığından temin edilen süreli yayınlardan yapılmıştır.

Çocuklar için çıkan ilk gazete, *Mümeyyiz* adlı gazetedir ve 1869 yılında yayın hayatına girmiştir. Gazete başlangıçta "Çocuklara Mahsus Gazete" ibaresiyle yayın hayatına girer ve ilk sayısında çocukları terbiye etmek maksadıyla neşredildiği ifade edilir. Cüneyt Okay, genel olarak çocuk dergilerinde bu unsurun sıkça kullanıldığını ve çocuk dergileri söz konusu olduğunda bu süreli yayınların büyükler için yayımlanan diğer dergilerin çoğu gibi temel amacının "eğitmek ve yönlendirmek" olduğunu ifade eder. Dergi ya da gazete sayfalarında yer verilen hikâye ve şiirlerin "didaktik" taraflarının ağır bastığını söylemek gerektiğini, başta *Mümeyyiz* olmak üzere ilk dergilerdeki hikâyeler ya da kısa "kıssa"lar edebiyat kaygısı taşımayan, çocuklara ahlâklı, çalışkan, faziletli insan olmayı öğütleyen bir çeşit "nasihatname" hüviyetinde olduğunu belirtir (2006:511).

Yayın politikasıyla ilgili olarak *Mümeyyiz*'in ilk sayısında "Maksûd" başlığı altında şu ifadelere yer verilir:

"Bu hâlde maksûdumuz, ancak birinci derecede müstehak-ı hizmet olan çocuklara haftada bir defa; yani Cuma günleri işbu gazeteyi çıkarmak ve hüsn-i ahlâk u terbiyeye vütahsîl-i ma'ârif ü kemâlât-ı insâniyeye dâir büyüklerimizimizin te'lifâtında gördüğümüz bahsleri çocukların anlayabileceği ibârelerle yazmaktır. Umarız ki hulûs-ı niyet, sayımızı meşkûr u kusûrumuzu mazûr eder ve tezâyüd-i şevk ü gayretimizi mücib olacak surette kabûl-i âmmeye mahzar kılar." ... "Memâlikimizde müte'addid politika gazeteleri ve tâ'ife-i nisâya mahsûs varaka-i havâdis bulunduğú hâlde, çocuklar için bir gazete olmadığından böyle bir eserin dahi meydâna gelmesini öteden beri ârzû ve ni'yet eylemekte idik. Bu ni'yet-i hâlise bizi bir dereceye kadar icbâr etti ki işbu gazeteyi bunca seho ü hatâlarla meydâna çıkarmaya cür'et ettik. Lâkin bizim murâdımız ve akdem a'mâlimizi brâz-ı kemâl u da'vâ-yı ehliyet olmayıp mücerred vatanımız etfâlinin terbiyesine elimizden geldiğú kadar hizmet etmek kazıyyesi olduğundan seho ü hatâmızın erbâb-ı kemâl indlerinde ma'zûr u mu'âf tutulacağını ümîd ve işbu eserimiz mahzar-ı takdîr oldukça islâh u ikmâlîne çalışacağımızı va'd ü beyân ederiz." (*Mümeyyiz*, S.1).

Görüldüğü üzere gazete "hüsn-i ahlâk u terbiyeye vütahsîl-i ma'ârif ü kemâlât-ı insâniyeye dâir büyüklerimizimizin te'lifâtında gördüğümüz bahsleri" çocukların islahı ve ikmali için yayınlayacağını ifade eder.

² Bazı süreli yayınların Rumi ve hicri tarihleri milâdi tarihe dönüştürülürken şu eser esas alınmıştır: Gazi Ahmed Muhtar Pasa, (1993). Takvîmü's-Sinîn, Hazırlayanlar: Yücel Dağlı-Dr. Hamit Pehlivanlı, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Gazete, çocuklara şu şekilde seslenilir; “Çocuklar, eğer siz ‘mektebe gidiyoruz, okuyoruz, çalışıyoruz’ dersiniz size şöyle cevap veririz. Biz sizi görüyoruz. Vak’a mektebe gidiyorsunuz, cüzler ve kitaplar okuyorsunuz ve akşamlara kadar sallana sallana çalışıyorsunuz. Ama sair milletlerin mekteplerini ve çocuklarının güzel güzel mektebe gidip geldiklerini ve mektepte güzel güzel oturduklarını görüyoruz da sizin mektepte fırsat buldukça ettiğiniz gürültüleri ve mektepten azad olduktan sonra sokaktaki hallerinizi beğenmiyoruz...” (Mümeyyiz, S.1,s.1).

1881’de sadece 18 sayı devam edebilmiş olan *Çocuklara Kıraat* adlı dergi, künyesinde “mekâtib-i iptidaiye ve sıbyaniye şâkirdânı için on beş günde bir kere neşrolunur” (Nr.1/s.1) ibaresiyle çıkar ve okuma becerisini geliştirmeyi ve imla kurallarını öğretmeyi amaçladığını beyan eder. Okay’a göre “çıkış amacını en iyi anlatan ve hitap edeceği kitleyi en açık bir biçimde ifade eden dergilerden biri” dir(1999:61).

Dergide “Mukaddime” başlıklı yazıda; çocuklara Türkçe okumayı öğretmek ve okuma alışkanlığı kazandırmak, çocukların okul müfredatlarında olmayan bilgilere ulaşmalarını sağlamak gayesiyle yayın yapıldığı ifade edilmiştir. Çocuklara “efendiler, hanım kızlar” şeklinde hitap edilmesi hedef kitesini tespiti için dikkate değerdir. Yine dergide eğlenceli yazılar ve resimli hikâyeler yayınlanacağı; tatil günleri ve boş zamanlar için oyunlar öğretileceği; doğru cevap verenlerin ödül alacağı bilmeceler ve derslerle ilgili soruların olacağı duyurulmaktadır (Nr.1/s.1-2). “Mukaddime”nin sonunda: “(...)Kıraat yalnız erkek çocuklar için yazılmayıp hanım kızlara dahi nakış, örgü, biçkiye dair resimle beraber güzel bendler (...) yazacağız.” denilerek, derginin hem kız hem de erkek çocuklara hitap ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca Avrupa’dan getirilen el işlerine dair kitapların tercüme edilerek yayınlanacağı belirtilir. Bunun yanı sıra; “(...)pederlerin ve sizden büyük olanlarınız yani büyük adamlar mesleklerine muvâfık risâleleri okuyup bilmedikleri şeyleri öğrenirler ve her cihetle istifade ederler. Siz de bu risâleyi okuyup bilmediklerinizi göreceksiniz.” cümleleriyle derginin eğitici bir nitelikte olacağı açıklanır (Balcı, 2014: 25-26).

Görüldüğü üzere dönemin çocuk süreli yayınlarının hedef kitlesi çocuklar olarak ifade edilse bile ilerleyen sayılarda bu süreli yayınlar, yetişkinlere de hitap eden yazı ve etkinliklere yer vermektedirler. Çocuklara yönelik olarak hazırlanan dergilerin belli bir noktadan sonra yayın politikalarına aileleri de dâhil ederek ebeveynlerin çocuklarını nasıl yetiştirecekleri konusunda bilgi veren yazılar yayınlamaları çocuk kavramının oldukça kapsamlı düşünüldüğü anlamına gelmektedir. Yani bu süreli yayınlar, ilerleyen sayılarda çocuk kavramı etrafında keşfedilen birçok değişkenin olduğunu fark etmişler ve sonra yayın politikalarına o şekilde yön vermişlerdir. O sebeple bu süreli yayınları, sadece çocuk süreli yayındır şeklinde bir tanımlamaya gitmek yanıltıcı olacaktır.

1329-1335 (1911-1917) yılları arasında çıkan *Talebe Defteri Dergisi*’nin çıkış sayısında yer alan “Talebe Defteri Heyet-i İdare-i Muhteremesine” başlıklı yazıda öğrenciliğin bilhassa hayatın en zor (galeyanlı) devresine tesadüf ettiği, bu dönemde gençliğin ihtiyaçlarını karşılayacak eserlerin yok denecek kadar az olduğu belirtilerek, “*Talebe Defteri Dergisi*”nin bu boşluğu doldurmak için yayınlanacağı ifadesine yer verilmiştir. Dergide “talebe için çalışır” ifadesi hep yer almış ve bu bakış açısıyla; talebelere hem hissî ve fikrî faaliyet ve ihtiyaçlarını tatmin edecek eserlerin takdim edileceği, aynı zamanda bedensel ihtiyaçlarını giderecek yollar gösterileceği beyan edilir. (Talebe Defteri, S.1).Çocuk dergilerindeki çocuğa bakış, dergi yayın politikasında belirtilen “talebe için çalışır” ifadesinden çıkarılabilir. Dergide dil ve edebiyatla ilgili metinler, Mukaddime-i Tarih, Muhavere-i Hikemiyye, anne ve babalara yönelik olarak hazırlanmış “Terbiyetü’l-Etfâl” gibi başlıklar, derginin seviyesinin çocuklara göre yüksek olduğunu göstermektedir. Hatta “maksut”ta, “gençliğin ihtiyaçlarından” bahsedilmesi çocuk ve gençlik şeklinde bir ayırımın henüz o dönemde tam olarak yerleşmediği anlamına da gelmektedir.

1911’de yayın hayatına başlayan *Gençler Dünyası* adlı dergi, diğer çocuk/gençlik dergilerinden ayrı tutulmalıdır. Dergi siyasi içeriklidir ve komünizmi savunan ilk gençlik dergisidir. Bakü’de çıkmıştır. Derginin isminin altında “Türkiye komünist gençler birliği teşkilat bürosunun neşr-i efkarıdır” yazmaktadır. Derginin sağ üst köşesinde “Siyasi, ictimai, inkılabî, fennî, ilmî gençler mecmuasıdır” ifadesi yer almaktadır. Sadece bir sayı çıkan dergi 32 sayfa olarak çıkmıştır ve çift sütun halinde tertip edilmiştir.

İçeriğinde “İnternasyonal Marş, Meslek Hakkında, Yaşta ve Başta Gençlik, Fırka ve Birlik, Dar’ul-Mualliminli Gençler, Gençlerin Ruhu, Gençler Hareketi; Şark Gençlerinin Kongresi, Şarkın İsyanı, Genç Kızlarımız, Gençler Kulübü”. Gençler Dünyası, muhteva olarak tam bir gençlik ve fikir dergisidir. Şekil olarak da buna uygun tertip edilmiştir. Bazı yazılar oldukça ağırdır. Dergide, gençlerin siyasi görüşünü değiştirmek ya da onlarda bir algı oluşturmak için farklı yerlerdeki (bilhassa Rusya’daki) komünizm uygulamalarını anlatan yazılara yer verilmiştir.

Tanzimat dönemi süreli yayınları arasında hangi yaş gurubuna(okul öncesi, 1. ya da 2. Sınıf) hitap edeceğini açıklayan tek dergi *Çocuk Dostu* adlı dergidir. Derginin ilk iki sayısı özensiz bir yayın görünümündedir, 3. sayıdan itibaren hedef kitesini değiştiren bir yayın haline dönüşmeye başlar.

“Küçük ve sevimli okuyucularımızın resimlerini gazetemize koyarak onları daha yakından tanımak ve mini mini arkadaşlarına da tanıtmak istiyoruz. Bunun için en güzel çekilmiş resimlerinizden bir tanesini yaşınızı, adınızı, mektebinizi

bildirmeyi unutmadan gönderiniz." Bu ilan, sekizinci sayıda şu şekilde tekrar edilmiştir: "Çocuk Dostu, sekiz yaşına kadar olan okuyucularının fotoğraflarını neşretmek istiyor. Arzu edenler adlarını, yaşlarını, mekteplerini koymayı unutmadan en güzel çekilmiş resimlerini göndersinler." (Ceyhan, 2008:121-122).

Her ne kadar okul öncesi ve belki 1. ya da 2. sınıf seviyesindeki çocuklar için yayın yapıyor olsa da bu dergilerin gerçek okurları anne ve babalar olmuştur. Zira içeriğe bakıldığında işlenen ya da yer alan konular daha çok ebeveynlerin anlayacağı seviyede olduğu bir gerçektir. Ceyhan dergiyi şöyle değerlendirir:

"Daha tutarlı bir muhteviyatın göze çarptığı üçüncü sayıda, henüz okula gitmeyen bir çocuğun el işine olan merakını özendirici bir dille anlatan hikâyeyi kâğıttan kedi yapmasını öğreten bir oyun takip eder. Burada okul öncesi eğitimin önemine yapılan vurgu da gözden kaçmamaktadır. Yine bu sayıyla başlayan ve diğer sayılarda da devam eden "Bilmece" köşesinin, hem çocukların zekâ gelişimine katkısı, hem de ödüllere çocuklarda merak uyandırmayı amaçladığı görülür. Promosyon olarak bilmeceleri bilen ilk yirmi beş kişiye hediyeler vaat edilmektedir. Derginin promosyon politikası dahilinde erkek çocuklara: trampet, spektroskop, fener, marifetli tavşan gibi hediyeler verilirken, kız çocuklara; sofrta takımı, bebek, albüm, el işleri hediye edildiği görülür. Bunların dışında çikolata ve kartpostallar da en sık kullanılan promosyon ürünü olarak göze çarpar. Bazı haftalarda kız çocuklarına ayrıca hediyeler sunulması da, kız çocuklarına gösterilen önem bakımından dikkate değerdir." (2008:121-122).

Çocuklara Arkadaş dergisi önce Arkadaş ismiyle çıkar bir müddet sonra yayın hayatına ara verir ve 1880 yılında yeniden yayın hayatına girer. Gayet sade bir kapağı bulunmaktadır ve derginin bütün sayfaları çerçeve içine alınmıştır. Tek sütun halinde tertip edilen yazılar arasına, zaman zaman konulan az sayıda resim dikkati çeker. Dergi, görünüm olarak ciddiyet uyandıran tertibe sahiptir ve 16 sayfa olarak çıkar. Toplamda 12 sayı çıkabilmiştir. İsmi çocuk olsa da neşredildiği döneme göre oldukça ciddi bir gençlik dergisidir. Çocuklara Arkadaş, ilk sayısındaki "İbtida" başlığı altında, "Çocuklara Arkadaş ismiyle etfal-i vatanın tahsil ve ilme hâhişlerini arttırır bir yolda, edebiyattan güzel güzel makaleler ve hikâyeler yazmak üzere" yayın hayatına dâhil olduğunu beyan eder. Yayın politikası şöyledir:

Herkesçe bilinmelidir ki her ağaç ve her hayvan tazelik zamanında terbiye edilir, yani eğitilir, insanlar da en güzel şekilde terbiye edilebilecekleri zaman çocukluk, gençlik zamanıdır. İşte bu sebepten dolayıdır ki mekteplerimizde ahlak kitabı okutulur. Fakat hastaya doktorun ilacı acı geldiği gibi, nasihat dinlemek de çocuklara güç gelir. İşte bu sebepten ötürü evlad-ı vatanı hem eğlendirmek hem de istifade etmelerini gaye edinmek maksadıyla çocuklara Arkadaş isimli mecnua neşredilmektedir(Çocuklara Arkadaş, S.1, s.3).

Eski harfli çocuk dergileri içinde 626 sayı yayınlayarak en uzun ömürlü çocuk gazetesi olan **Çocuklara Mahsus Gazete**, içeriği itibarıyla çocuk gazetesi olmasından ziyade bir gençlik gazetesi hüviyetindedir. 1896 yılında yayın hayatına girer ve yayını 1908'e kadar sürdürür. Gazetede Avanzade Mehmed Süleyman ve Dr. Cemil Haveri gibi farklı imza sahipleri yer bulmuştur. Bu yazarlar gramerden sağlık konularına, spor ve fenden terbiye ve ahlâka kadar değişik konularda yazılar yazmışlardır. Okay'a göre meşhur yazarların o güne kadar çocuk süreli yayınlarında gerçek isimlerini kullanmamaları, bu süreli yayınların küçümsendiği anlamına gelirken, Çocuklara Mahsus Gazete'den sonra bu yazarların kendi isimlerini kullanmaları da artık bu yayınların önemsendiği anlamına gelmektedir. Meşhur yazarların bu dergilerde gerçek isimlerini kullanmaları, bu süreli yayınların nitelik ve seviyesini de oldukça yükselmiştir. Çocuklara Mahsus Gazete, ilk çocuk tiyatrosu metnini yayımlayan dergi olması itibarıyla de bir ilki gerçekleştirmiştir(Okay,2016: 515).

Numûne-i Terakki, modern eğitim ve öğretim yöntemlerinin uygulanması iddiasıyla yayın hayatına girer. Dergi, Mehmet Nadir Bey tarafından 1884 kurulan Numûne-i Terakki Mekteb'i'nin öğrencileri için çıkarmış olduğu ve Osmanlı döneminde açılan ilk özel okulun hazırladığı öğrenci dergisi olma unvanına sahiptir. Dolayısıyla hem dergi hem de okul bu özelliği ile benzerlerinden farklı bir yere konulmalıdır. Ayrıca dergi, bir öğrenci dergisi olmasının ötesinde bir gençlik dergisi muhtevasına sahiptir. Benzerlerinden farklı olarak yalnız eğitime, öğretime ve bilgilendirmeye yönelen Numûne-i Terakki Dergisi, özellikle "Matematik Öğretmenlerine Kılavuz" başlığı altında seri makaleler yayınlamıştır. Doğan, dergi ile ilgili şöyle değerlendirir:

"Derginin hedef kitlesi Lise (Kısm-ı Âli), Ortaokul (Kısm-ı Rüşdî) ve ikokul (Kısm-ı İbtidâî) öğrencileridir. Dolayısıyla dergi bu şekilde bölümlere ayrılmış ve bu kısımlarda o aşamadaki öğrencilerin müfredatlarına uygun yazılara yer verilmiştir. Ayrıca dergide kullanılan kelime kadrosunun seçiminde ve makalelerin dilinin sade veya ağırdalı oluşunda da "hedef kitlesi"nin yani öğrencilerin seviye farklılıkları göz önünde bulundurulmuştur. Bu durumu Âli kısmında bulunan bir yazı ile Rüşdî veya İbtidâî kısımlarında bulunan başka bir yazının basitçe karşılaştırılmasıyla anlamak mümkündür. Dergide yer alan yazılar genel olarak bilimsel içerikli olup, "matematik, fizik, kimya, coğrafya ve astronomi" gibi - okulda da okutulan- bilimlerle ilgilidir. Ancak, ilkokul/ibtidâî kısımlarında eğitici hikâyelere daha ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Dergideki yazılar genellikle bir sonraki sayıda da devam etmiş ve 3-4 adet ayrı yazı neredeyse bütün sayılarda tefrika edilmiştir." (2010: 84-85).

Gonce-i Edeb dergisi, 1883'te Selanik'te çıkar. Derginin künyesinde "erbâb-ı şebâba" özel olarak yayımlandığı ifade edilir ve sadece 11 sayı çıkar. Derginin ilk sayısında yer alan " ifade" başlıklı yazıda, çıkarılma amacı ve muhtevası hakkında bilgiler verilir. **Gonce-i Edeb**'in çıkarılma amacı, Selanik gençlerinin girdiği maarif yolunda hizmet etmektir. Derginin içeriğinde öncelikle edebiyat ve çeşitli disiplinlerle ilgili yazılar bulunmaktadır. Dergiyi gençlerin anlayabileceği seviyede yazmak ve onlara bir şuur aşılamaştır derginin genel gayesidir. **Gonce-i Edeb**'in muhtevasında üç ana unsur önemlidir; tabii bilimler, ahlâk ve

eğitim. Bunlar dışında, dergiye ilişkin yazılar (tebrik yazıları ve bunlara verilen cevaplar, çeşitli açıklamalar) ve lûgaz sütünü (manzum bilmeceler, bunlara gelen cevaplar ve bilenlerin listesi) dergi sayfalarında yer bulmuştur. “Ecrâm-ı Semaviyye”, “Mevsim-i Erbaa”, “ inci istihsali”, “Hâmız-ı Karbon” (asit karbonik), “Dinamit”, “ilm-i Jeoloji”, “ intikâl-i Hararet” (ısının iletkenliği) gibi başlıklara dikkat edildiğinde dergi içerik olarak gençlerin seviyesinden yüksek kabul edilebilir(Oğuz- Korkmaz, 2009:15-16).

Çocuklara Rehber dergisinin ilk sayısında yayın ilkelerini, “Mesleğimiz” başlıklı değerlendirme yazısında bulmak mümkündür. Yazının girişinde derginin maarif emrinde bir çocuk dergisi olduğu oldukça süslü sayılabilecek cümlelerle olduğu ifade edilmiş ve padişaha şükranlar sunulmuştur. Sonrasında “Sevgili kaâriiler” hitabıyla, Çocuklara Rehber’de ahlâki ve fennî hikâyeler, sergüzeştler, seyahatnâmeler, fıkralar, bilmeceler ve okullara ait haberlere yer verileceği belirtilmiş ve böylece ulaşılabilecek hedef ortaya konulmuştur. Derginin eğlenceli ve faydalı olma amacı doğrultusunda yayın yapacağı ifade edilerek, bu konuda rehber olma görevini gönüllü olarak üstleneceği belirtilir(Balcı, 2003:330):

“Riyâzet-i bedeniyyeye ait oyunlardan, nâfi’ eğlencelerden sizi men edecek değiliz; bilakis onları teroîc edeceğiz. Şu kadar ki vaktinizi hüsn-i isti’ mâl etmeyi, dâima fâideli eğlenceler bulmayı bilemezseniz, biz bu hususta size rehberlik edeceğiz. Risâlemize ‘Çocuklara Rehber’ nâmını bunun için verdik ...Derslerinizin hitâmında hikâye gibi, manzûme gibi latîf fıkralar, âhenkli sözler, okumak veya dinlemek, hoş bir tarz-ı ifâde ile merakınızı mûcib olan şeyleri işitip öğrenmek tatlı bir eğlence yerine geçmez mi? İşte (Rehber)imizin mütalaasından istifâde olunacak hazda budur” (Çocuklara Rehber; S.1,s.1-2).

Gülizar adlı dergi kısa ömürlü gençlik dergilerinden biridir ve sadece 2 sayı çıkabilmiştir. 1907 senesinde çıkan dergi alışılmış dergi isimlerinin dışındadır. Genç kızlar için hazırlanıldığı düşünülen dergi aslında genel bir gençlik dergisidir. Sayfalar şekil olarak İkili sütunlar halinde 12 sayfa olarak basılmıştır. Sadece kapağında resim kullanan derginin harf karakteri, çocuk dergilerindeki gibi küçüktür. Gülizar isminin hemen altında “Terakki-i marife ve gençlerimizin tenvir-i efkârına hadim ilmî, edebî, fennî, ahlakî Osmanlı gazetesidir.” ifadesi yazılıdır. Derginin yayın ilkelerini açıklayan bir yazı yazılmamıştır. Muhtevasına bakıldığında “Encümen-i muallimin, Islah-ı Maarif, Selahaddin Eyyubi’ye dair, Usul-i terbiye, Ahlak, Ni’met-i Vefa, Hukuk Hakimleri, İmtihan, Muhabbet mektupları, Molyer’den Bir Çeviri Tiyatro” gibi başlıklar bulunmaktadır. “Hukuk Hakimleri” benzeri bazı yazılar, içerik olarak gençlerin algılayacağı seviyenin üzerindedir.

1919 ilk sayısını çıkaran **Fecr** dergisinin İmtiyaz sahibi M. Hayri’dir. Her sayıda 4 sayfa olacak şekilde neşredilen derginin isminin altında “ On beş günde bir çıkan gençliğin taâlisine hadim; edebî, ictimâî, ilmî mecmuadır” ibaresi yazılıdır. Çift sütun şeklinde tertip edilen Fecr’in yayın hayatı çok uzun sürmemiş sadece 3sayı çıkabilmiştir. Muhteva olarak çocuk dergisi hüviyetinde olup şiir, hikâye ve faydalı bilgiler gibi başlıklar altında yazılar yayınlanmış, son derece özensiz hazırlanmış bir dergidir.

Çanta gazetesi 1921’de “Yetim ve bîkes çocukların tahsiline yardım eder.” ibaresiyle 8 sayı çıkmış bir gazete olmasına rağmen 15-20 yaş üzeri için hazırlanmış bir gazete görünümündedir. Gazetenin nerdeyse bütün ön kapaklarında bir kadın ve bir erkek resmi bulunur. Dergide şarkı, tiyatro, şiir, karikatür gibi türlerde metinler yer almaktadır. Derginin yayın politikası açıklayan bir yazı yoktur.

1923-1940 Yılları Arasında Gençlik Süreli Yayınlarının Yayın Politikaları ve Muhteva Analizleri³

Bu döneme kadar süreli yayınların çoğu herhangi bir maddi destek almadan yayın hayatına devam etmiştir. Fakat bu durum Cumhuriyet dönemiyle birlikte değişmiş, çoğu dergi belli aralıklarla da olsa devlet desteğinden faydalanmıştır. Cumhuriyet öncesinde süreli yayınlarda yayıncılık yapan kişiler, Cumhuriyet’le birlikte bu tecrübelerini bu döneme de aktarmışlardır. Ayrıca Cumhuriyet’in ilanından sonra imkânların da artmasıyla birlikte her alanda olduğu gibi süreli yayınlarda da Batı standartlarına ulaşma çabaları ivme kazanmıştır. Dergi ve gazetelerde Batı edebiyatından tercüme edilen hikâye ve masallar daha çok yer almaya başlamıştır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında (1923-1927) eğitime büyük önem verilmesi ile birlikte öğrenci sayısı artmış ve çocuk/gençlik edebiyatı alanında görece olarak daha hızlı bir ilerleme sağlanmıştır. Geçiş dönemi yaşandığı için başlangıçta sayıları çok fazla olmamasına rağmen, çocuk/gençlik süreli yayınları daha sağlam bir zemine oturmaya başlamıştır.

Meral Alpay, Tanzimat Fermanı’nın ilanından Cumhuriyete kadar geçen 84 yıllık süre içerisinde toplam 38 çocuk dergi ve gazetesinin çıkarıldığını ifade eder. Fakat 1923’ten 1940’a kadar geçen sürede (17 yıl) ise toplam 34 çocuk/ gençlik dergi ve gazetesi olduğunu ifade eder. Bunların yanı sıra 1923’ten 1980’e kadar geçen (57 yıl) sürede ise toplam 259 çocuk dergi ve gazetesi yayınlanmıştır(1979-1980:171). Bu karşılaştırmalar, Türk çocuk edebiyatının özellikle de çocuk dergi ve gazeteciliğinin Cumhuriyet’le birlikte kısa sürede hızlı bir yol aldığına göstergesidir.

³ Bu bölümde Bizim Mecmua, Musavver Çocuk Postası, Çocuk Sesi, Çocuk Dünyası, Yavrutürk adlı dergiler hakkındaki bilgiler, şu doktora tezine dayanmaktadır: Ruhi İnan, “ 1923-1940 Arası Çocuk Dergi ve Gazeteleri (Tahlili Fihrist)” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı ABD. Basılmamış Doktora Tezi Ankara:2012.

1923-1940 yılları arasında yayımlanmış 34 çocuk dergi ya da gazetesinin 17 yıl boyunca gerçekleşen dağılımlarına bakıldığında da bu dönem içerisinde harf inkılabından sonra (1928) yayın hayatına girmiş olan süreli yayınların sayısının 21'e ulaşması dikkati çeker. Bu durum yayınların Latin harfleriyle daha çok okuyucuya ulaşmış olduğunun da göstergesidir. Şirin, bu dönemdeki yayın sayısının artışına ilişkin düşüncelerini şöyle dile getirmektedir: "Yeni Türk (Latin) harflerinin kabulü (1928), genellikle yayın yaşamına bir canlılık getirmiştir. Bu arada çocuklara özgü telif, çeviri ve uyarlama yapıtların yayımı için gerek ilgili devlet kurumları, gerek özel yayınevleri dikkate değer girişimlerde bulunmuşlardır" (2000: 86). Bu kısımda; Genç Mektepliler, Haftalık Resimli Gazetemiz, Genç Müslüman, Altın Kalem, Altın Çiçek, Gençlik Dergisi adlı dergilerden yapılan alıntılar, Hakkı Tarık Us Kitaplığı'ndaki dergilerden yapılmıştır.

Bu bölümde incelenecek ilk süreli yayın olan *Bizim Mecmua*, eski harfli çocuk dergileri arasında farklı zamanlarda yayın hayatını sürdürmüş bir dergidir. İlk olarak 1922'de yayın hayatına başlayan Bizim Mecmua, 28 sayı çıktıktan sonra 1925'te sadece 9 sayı; 1927'de 37 sayı çıkmıştır. Derginin çıkış amacının çocukları zararlı romanlardan uzak tutmak olduğu ifade edilmiştir. "Ebeveyn ve Mürebbiyelere Bütün Çocuk Sevenlere" başlıklı yazıda dergi, hem çıkış amacını açıklar hem de anne ve babalara şöyle seslenir:

"Bizim Mecmua'yı çocuklar için çıkarıyoruz. Fakat sizlere, bütün çocukları sevenlere ithaf ediyoruz. Bizim Mecmua çocuklar için eğlendirerek öğreten en sadık ve en şen bir arkadaş olacaktır... Fakat, çocuklarımızın terbiye ve tahsili vazife-i mühimmesini deruhte eden sizler için de kıymetli bir yardımcı olacaktır, zannındayız." (Bizim Mecmua, S.1, s.2).

Çocuklarda görülen olumsuz davranışlar noktasında onların hatalı olamayacağını altı çizilir. Büyüklerin bile iyi ile kötüyü ayırmada bazen hata yapabileceği belirtilerek, küçük yaşta genelde hissî davranan çocuklardan yetişkin bir insan davranışı beklenemeyeceğine dikkat çekilir:

"Tasdik etmeliyiz ki öksüz memleketin öksüz çocukları, zevk ve ahlâki bozan romanlar, filmlerle zehirlenmekte iseler, bu hususta bütün kabahat ve mesuliyet doğrudan doğruya, çocuklar âlemine ihmal eden ve her şeyi mektepten bekleyen ebeveyn ve mürebbiyelere aittir. Biz çocuklarımızın fikrî ve hissî ihtiyaçlarını en temiz ve en bedîî surette tatmin edecek yazıları, filmleri, piyesleri meydana getirdik de onlar okumak ve seyretmek istemiyorlar mı?" (Bizim Mecmua, S.1,s.2).

Mecmuada, çocuk ve gençlere yönelik etkinlikler olmasına rağmen ebeveynleri yönlendiren metinlere de yer verilmektedir. Çocukların yetişmesinde anne ve babaların, mürebbiyeler ve öğretmenlerden daha etkili olduğu vurgulanır. Birçok ailenin, çocuğunu kötü alışkanlıklardan uzak tutmak için çaba gösterdiği ve hassas davranmaya özen gösterdikleri, ne var ki bu hassasiyetin çocukların kötü davranışlar edinmelerini tam olarak engelleyemediği ifade edilmektedir. Çocuğun okulda aldığı eğitimin bu sebeple yeterli olmadığı, zira çocuğu; ailenin, okulun ve çevrenin etkilediği, bu üç unsurun iyileştirilmesi ve bu konuda çaba harcanması gerektiği ifade edilir.

"Biz bu hitabımızın cevapsız kalmayacağından eminiz. Çünkü bir Fransız mütefekkirin pek haklı ve doğru olarak söylediği gibi: 'Çocukları himaye etmek insanları iki kere sevmektir.' Türkiye çocukları ise, bütün memleket çocuklarından daha ziyade bakılmaya ve korunmaya muhtaçtırlar. Bizim Mecmua çocuklarımızı muhit-i haricînin bütün muzır ve mühlük tesirlerine karşı koymaya ve onları hakiki bir insan yapmaya çalışacaktır." (Bizim Mecmua; S.1, s.3).

Derginin muhtevasındaki tür sayılarına dikkat edildiğinde 128 bilgi metni; 69 hikâye; 9 roman; 7 Fransızca öğrenelim; 2 piyes gibi türlerin olduğu görülür. Bu türler gençlere yöneliktir. Dergi her ne kadar çocuklar için yayınlanıyor olsa da aslında çocuk ifadesinin gençleri de kapsayacak nitelikte kullanılmış olduğu anlaşılır. Dolayısıyla derginin hem çocuklar hem de gençlere yönelik hazırlandığı görülür. Türler ve bu türlerin sayısı aşağıdaki gibidir (İnan, 2012: 37-38):

Tablo 6: Bizim Mecmua: Türler/başlıklar ve bunların sayıları

Başlık/Tür	Sayı	Başlık/Tür	Sayı
Etkinlik	143	Roman	9
Bilgi Haber	128	Kahkaha Köşesi	8
Hikâye	69	Monolog	7
Masal	35	Fransızca Öğrenelim	7
Açıklama	26	Müzik	6
Şiir	16	Karikatür	6
Fıkra	11	Piyas	2
Resimli Güldürücü Yazılar	11	Mektup	1

1924 te yayın hayatına başlayan *Genç Mektepliler* dergisinin imtiyaz sahibi Muallim Ahmed Hilmi; mesul müdürü Muallim Şükrü Turgu'tur. Derginin sağ üst köşesinde "memleketimize muvafık yazılar memnuniyetle kabul ve derç edilir." ibaresi bulunur. Gazetenin isminin hemen altında ise " on beş günde bir çıkar talebe ve muallim mecmuasıdır" ifadesi yer almaktadır. Bütün genç ve çocuk süreli yayınlarında olduğu gibi derginin hedef kitlesi talebelerdir. Derginin kapağı oldukça sadedir ve resim konulmamıştır. İçindekiler kısmı derginin kapağında verilmiştir. Dergi yalnızca 3 sayı çıkmıştır. Fiyatı 6 kuruş olup, Giresun'da çıkmıştır. "Birkaç Söz" başlığı altında dergi gayesini şu şekilde açıklar:

"Yeni bir maksatla çıkan Genç Mektepliler, mecmuası isminden de anlaşılacağı üzere, talebelerin (erkek, kız) terbiye-i ahlakiyye ve fikriyyeleri üzerinde asra uygun bir inkılap hissî uyandırmak istiyor. Kaarilerimizce de malum ve müsellimdir ki

inkılab- ictimai yapmak için ortaya atılanlar ibtidasında biraz müşkilata maruz kalırlar. Fakat yavaş yavaş bu ma'aniyi yıkarak gayeye doğru yürümeye başlarlar... Yarının büyüklerine namzet olan talebelerin fikirlerine asrın son terakki tohumlarını saçmak, onları yeniliğe doğru götürmek gayesini besliyoruz." (Genç Mektepliler; S. 1, s.1).

Muallim İbrahim Hakkı'nın kaleme aldığı bu mukaddime oldukça uzun tutulmuş ve yazının devamında talebelerin yeni şeyler öğrenmesi için çalışacaklarına ve öğretmenlerin de bu sistem içerisinde dergide tecrübelerini paylaşarak faydalı ve sürekli yenilenen bir yayın politikası olacağına dikkat çekilir. Dergideki bazı başlıklar şöyledir: "Yayla Yollarında, Anne Sevgisi, Yurt Sevgisi, Kuşlar, Terbiyeye Doğru, Çocuk Seslerinden (şiir), Rüyam, Fırsat, Lise Müdürü Halil Necati, Muallim, Türk Türklüğünü Kullanmalıdır, Bir Mülakat, Bilmece.

Haftalık Resimli Gazetemiz'in birinci sayfasının üst kısmında, çerçeve içinde büyük puntolarla gazetenin adı yazılıdır. Bunun sağ üst köşesinde gazetenin sayısı ve senesi, fiyatı, sol üst köşede de tarihi yazılıdır. Gazetenin isminin altında süslü bir kutu içinde "perşembe günleri neşrolunur çocuk gazetesi" ifadesi bulunur. Sayfanın sağ alt köşesinde "idare ve müracaat mahalli: Babiali caddesi (Rense fotoğrafhanesi) karşısında daire-i mahsusa her husus için müdüriyete müracaat etmeli" yazmaktadır. Sayfanın alt kısmında içindekiler bölümü vardır. Sağ alt kısmında da "abone şartları ala kâğıtlı: seneliği 500, altı aylığı 250 kuruş, orta kâğıtlı: seneliği 400 altı aylığı 250 kuruş, alelade kâğıtlı: seneliği 160 altı aylığı 80 kuruş. Çocuklar için 3 aylığı 40 kuruştur" yazılıdır. İlk defa bir gazete kâğıt kalitesine göre fiyat belirlemektedir. Kapağın etrafı içerikle ilgili resimlerle çerçevelenmiştir. Gazetenin mesul müdürü Tahsin Demiray'dır.

Haftalık Resimli Gazetemiz, gazete ebadında çıkan bir yayındır. Gazetenin eni 28, boyu 42 cm'dir. Adındaki seslileri harekeli olarak yazan ilk gazete olması bakımından önemlidir. Sadece 7 sayı yayın yapmış bir gazetedir. Her sayı 4 sayfadır. İlk sayının 2. sayfasında "Küçük Sevimli Okuyuculara" adlı başlık altında yayın politikası hakkında bilgi verilmektedir. Bu yazıda gazetenin para kazanmak amacıyla çıkmadığı, çocukların derslerden arta kalan zamanlarda kendilerine yardımcı olacak, onları eğlendirecek ve onlara arkadaş olacak bir gazete olacağı vurgulanmaktadır.

"Epey zamandır birçok muallimleriniz mektep kitaplarınızdan başka çok muhtaç olduğunuz sevimli bir gazete çıkarmağı ve sizin bu ihtiyacınızı da temin etmeğı düşünüyör ve bu hususun temini için çalışıyorlardı. İşte nihayet maksat hasıl oldu ve gazetemiz meydana geldi. Biz, bize düşen vazifeyi yaptık. Bundan sonrası sizindir. Gazetemiz benim senin veya birkaç kişinin değil hepimizin malıdır. Gazetemiz bazı kütüphaneler tarafından çocuklar için çıkarılan mecmualar gibi yalnız para kazanmak emeliyle değil sırf bir boşluğu doldurmak için çıkarılmıştır. Sevimli yavrular! Gazetemiz sizin ders kitaplarınızdan yorulan dimağlarınızı dinlendirecek size eğlenceli bir tarzda birçok şeyler öğretecek sahifelerinde sizi heyecana hayrete düşürecek hikâyeler tefrikalar bulunacaktır. Gazetemiz sizin dertlerinizi dinleyecek, haykırıp haykırıp da duyuramadığınız şikâyetleri duyuracaktır. Gazetemiz çok defa düşünüp de bulamadığınız sorup da cevap alamadığınız size buluverecek cevapları hazırlayacaktır. Küçük arkadaşlar! Gazetemiz bugünkü şekliyle belki sizin hoşunuza gitmeyebilir. Fakat siz arzularınızı yani gazetemiz için düşünce ve emellerinizi bildirirseniz ona göre hareket eder ve sizi memnun etmeye çalışırız (Haftalık Resimli Gazetemiz; S.1, s.1-2).

Musavver Çocuk Postası gazetesinin kapağının sağ üst köşesinde yıl, ortada tarih ve sol üst köşesinde de gazetenin sayısı belirtilmiştir. Hemen onun altında dikdörtgen şeklindeki bir çerçeve içerisinde telgraf tellerine asılı duran büyük puntolarla Musavver Çocuk Postası yazısı bulunmaktadır. Bu yazının altında "Türk yavrularının bilgilerini yükseltmeye çalışır haftalık gazete" ifadesi yer almaktadır. Sayfanın üst kısmında Telgrafın tellerine konmuş bir posta güvercini ile iki kuş resmi bulunmaktadır. Yine bu çerçevenin sağ tarafında kulağında telefonuyla ve önünde bir kitapla duran bir çocuk resmi, sol tarafında gazetenin idare yeri, abone şartları bulunmaktadır. Neredeyse bütün sayılarda bu bilgilerin hemen altında bir çerçeve içerisinde farklı okullardan talebe resimleri bulunmaktadır. Gazete 18 sayı çıkmıştır. Her sayı 8 sayfa ve ikili sütun hâlinindedir. "Küçük Okuyucularımıza" başlığını taşıyan yazıda yayın amacından bahsedilir:

"İçinde en meraklı en tatlı hikâyeler, güzel resimler, kıymetdâr hediyeli müsabaka ve bilmeceler, postanızı her hafta elinizde bulacaksınız. O sizin küçük ellerinizden tutarak bilmediğiniz görmediğiniz âlemleri gezdirecek, size tatlı tatlı masallar anlatacak, sizinle beraber bahçenizde oyunlar oynayacak, onun büyümesi sizin göstereceğiniz samimiyete bağlıdır. Onu siz ne kadar çok sever, her hafta ne kadar samimiyetle ararsanız o sizi daha çok sevecek memnun etmek için elinden her geleni yapacaktır." (Musavver Çocuk Postası, S.1,s.2).

Musavver Çocuk Postası'ndaki türler ve türlerin sayısı aşağıdaki gibidir (İnan 2012: 71-72):

Tablo 7: Musavver Çocuk Postası: Türler/başlıklar ve bunların sayıları

Başlık/Tür	Sayı	Başlık/Tür	Sayı
Hikâye	46	Hatıra	6
Masal	33	Karikatür	4
Etkinlik	21	Destan	3
Eğitici Yazı	19	Monolog	1
Şiir	14	Marş	1
Fıkra	9	Haber	1

Genç Müslüman dergisi 15 günde çıkan bir dergidir. Sadece bir sayı yayın yapmış olan derginin üzerinde, herhangi bir tarih bulunmamaktadır. Benzerlerinden farklı olarak dini vurgular taşıyan derginin kapağında “ İlmî, dinî felsefî mecmuadır, şimdilik on beş günde bir defa neşrolunur” ibaresi yazılıdır. İlk ve tek sayısındaki “Mukaddime” başlıklı yazıda hürriyetin ne demek olduğu tartışılır ve sınırsız hürriyetin olmayacağı ile ilgili oldukça ciddi bir yazı kaleme alınmıştır. Dergide resim bulunmaz, yazılar tek satır üzerinden iki yana yaslı şekilde tertip edilmiş ve küçük harf karakteri kullanılmıştır. 16 sayfa olarak çıkan dergi, isminden de anlaşılacağı üzere dini meseleleri işlemek gibi bir misyon üstlenmiştir. Dergideki yazıların başlıkları şöyledir; “Din, İslam ve Terakkiyat-ı Medeniyye, Emakin, Evkaf-ı İslamiyye Meselesi”. Derginin ismi dikkate alındığında gençlere yönelik bir dergi olduğu düşünülebilir fakat dergide daha çok yetişkinlere hitap eden yazılar kaleme alınmıştır.

Çocuk Sesi gazetesi 2 Kânunuevvel 1928 yılında Mehmet Faruk tarafından çıkarılmaya başlanır ve 4 Eylül 1939 tarihine kadar düzenli olarak 523 sayı çıkar. 507. sayıdan itibaren ekonomik sıkıntılardan dolayı Afacan adlı mizah gazetesiyle birleşmek zorunda kalır ve iki gazete bir arada çıkarılmaya başlanır. Çocuk Sesi'nin ilk 3 sayısının eni 16 cm, boyu 23 cm ve 16 sayfadır. Kapağı renkli olmasına rağmen iç sayfalar incelendiğinde pek fazla resme rastlanmaz. Daha sonra çıkan sayılarda en 26, boy 41 cm. olmuştur.

Gazetenin ilk sayısı 18 sayfa çıkmaya başlar; sayfa sayısı gazetenin çıktığı süre boyunca değişir. Gazete, 16 sayfaya başlayıp 36 sayfaya kadar yükselmiştir. Çocuk/Gençlik süreli yayınları arasında en uzun süreli ikinci gazetedir; 523 sayı çıkmıştır. Muhteva olarak bütünüyle 10-15 arası yaş grubuna hitap eden bir gazete hüviyetindedir. Fakat bazen belirtilen yaş seviyesinin üzerinde yazılara da yer verilmiştir. Gazetenin 1. sayısı Atatürk fotoğrafıyla başlar. Fotoğrafın altındaki “Küçük yavrular! Büyük adam olmak için, vatanınıza büyük hizmetler edebilmek için Büyük Gazimiz gibi çalışınız ve onun gibi düşününüz” (No.1, s.1) yazısı dikkat çekicidir. Bu ifadeden hareketle gazetenin çocuklar için örnek şahsiyeti belirlemek noktasında şüphesinin olmadığı anlaşılır. Gazetenin ilerleyen sayılarında Atatürk, şiir ve yazıların vazgeçilemeyen ve sıkça yinelenen figürüdür. Atatürk'ün ardından gazetede çok sık yer alan bir karakter de Kubilay'dır.

Gazetenin Türk dili konusu üzerinde önemle durulduğu görülmektedir. Dil bayramı konusuna sıkça değinilmesi, harf inkılâbından sonra sadeleşme hareketiyle birlikte kullanılması öngörülen öz Türkçe sözcüklere gazetenin birçok sayısında “Öz Türkçe Kelimeler” başlığı altında yer verilmesi, gazetede yer alan yazılarda öz Türkçe sözcüklerin kullanımına dikkat edilmesi konuya hassasiyet gösterildiğini ve çocukların da öz Türkçe sözcükleri öğrenip kullanmalarını sağlamak için çaba harcadığını göstermesi bakımından oldukça mühimdir.

Gazetede türler ve bu türlerin sayısı aşağıdaki gibidir (İnan, 2012:164-165):

Tablo 8: Çocuk Sesi: Türler/başlıklar ve bunların sayıları

Başlık/tür	Sayı	Başlık/tür	Sayı
Hikâye	1986	Orta Oyunu	12
Eğitici Yazı	969	Deneme	12
Roman	1226	Sağlık	22
Etkinlik	737	Vecizeler	10
Masal	523	Mani	4
Şiir	381	Destan	4
Spor	155	Fabl	4
Fıkra	140	Mektup	4
Tiyatro	113	Hatıra	3
Haber	57	Makale	2
Monolog	52	Röportaj	2
Şarkı- Marş	36	Konferans	2
Anket	33	Diyalog	1
Gezi Yazısı	29	Beyanname	1
Karikatür	18		

Mektepliler Âlemi, dergisinin imtiyaz sahibi, Muallim İlyas'tır. İlk sayfasında Milli Eğitim Bakanı'nun resmi bulunmaktadır. Derginin adından da anlaşılacağı üzere talebeler için hazırlanmış bir dergidir. Senelik 330, altı aylık 110, üç aylık 55 ve aylık 18 kuruştur olarak satılmaktadır. İlk sayısında âdet olduğu üzere yayın politikasının anlatıldığı kısım bulunmaktadır. “Küçük Mekteplilerimizden İstediklerimiz” adını taşıyan bu yazıda mektepli gençlerin vatanı kurtaracak olması, vatan geleceğinin onların omuzları üstünde yükseleceği ifade edilerek bunun yolunun da bilgiden ve kültürden geçtiğinin altı çizilir. Mektepliler Âlemi dergisinin yayın politikası ve çıkış amacı şöyle ifade edilmektedir;

“Çalışkan Mektepli genç Türkiye'nin yarını büyük adamı sensin. Vatan Senin omuzlarında yükselecek. Onu yükseltmek ve mesut etmek için bilgili terbiyeli cesur olacaksın. Biz işte sana hizmet etmek istiyoruz. Bu mecmuayı çıkarıyoruz. Her hafta derslerden yorulan kafanı bu sayfalar üzerinde dinlendireceksin. Bu mecmua sana güzel hikâyeler söyleyecek, güzel manzumeler okutacak, faydeli ve meraklı bilgiler verecek. Eğlenceli olduğu kadar değerli şeyler öğreneceksin. Bu sayfalarda yalnız evini,

bulduğun yeri değil aylarca uzak memleketleri ve orada olup biten meraklı heyecanlı şeyleri tanıyacaksın. Eğer bilmediğin bir şeyi öğrenmenin tadını tattıysan bize hak vereceksin. Tatmadıysan şimdi tadacaksın. Yeter ki haftalığının 5 kuruşunu verip mecmuaıy alasin. Bu mecmua sana şekerden de oyundan da tatlıdır. Ve bu tatlılık yıllarca sürer. Öyle ki yarın büyük adam olduğun zaman burada okuduklarından sana öğrettiklerimizden faide göreceksin. Çok vakit bir nasihat bin arkadaştan değerlidir” (Mektepliler Âlem, S.1, s.1).

Muhtevasına dikkat edildiğinde tam bir gençlik dergisi hüviyetindedir. Fakat maalesef ömrü sadece 6 sayı kadar sürmüştür. Diğer bütün süreli yayınlarda olduğu gibi harf puntosu oldukça küçüktür.

Dergideki türler ve bu türlerin sayısı aşağıdadır(İnan, 2012:134-135):

Tablo 9: Mektepliler Âlemi: Türler/başlıklar ve bunların sayıları

Başlık/Tür	Sayı	Başlık/Tür	Sayı
Hikâye	2	Tiyatro	2
Eğitici Yazı	1	Fıkra	2
Etkinlik	1	Masal	1
Şiir	7	Fabl	1
Monolog	6	Karikatür	1

Çocuk Dünyası her perşembe günü haftalık olarak yayınlanır. Derginin ilk sayılarında başlığın altında yer alan “Çocukların fikirlerinin açılmasına yardım eder ve haftada bir çıkar” ibaresi, II. cildin ilk sayısı olan 51. sayıda “Çocukların fikirlerinin açılmasına yardım eder ve haftada bir çıkar milli mecmua.” haline dönüşür. İkinci çıkışta bu cümle “çocuklar için çalışır, iki perşembede bir çıkar” şeklini almıştır. Üçüncü seride ise başlığın altında “Her hafta perşembe günleri çıkar, çocuklar için çalışır mecmua” ibaresi yazmaktadır. Üçüncü serinin 14. sayısından itibaren derginin kapağında “Maarif Vekaleti Talim ve Terbiye Dairesi'nin himaye ve tasvibiyle neşredilmektedir” ibaresi de yer almaktadır. Dergide çocukların/gençlerin, yetiştirilmesiyle ilgili şu cümleler dikkate değerdir:

“Gençliğin beşiği çocukluk demidir; sabâvet günlerini boş ve faydasız geçirmelerine göz yumduğumuz gençler, eğer zaman adamı olarak yetişmezlerse bu kabahat onlarda değil, onları bu halde bırakanlardadır.” şeklinde ifadelerin bulunduğu mukaddime şu satırlarla devam eder: “Bizim aile ocaklarında çocukların terbiyesine dikkatli bir suretle çalışmak, beyhûde bir yorgunluk addolunur ne okuyacakları bile düşünülemez. Halbuki yüksek edebiyat mecmualarından, mühim fen kitaplarından, nihaysiz siyasiyât derslerinden ziyâde lazım olan bir şey varsa o da “çocuk terbiyesi” dir. Bu olmadıkça daimî bir yokluk içinde kalacaklardır. (Çocuk Dünyası; S.1, s.1).

Çocuk Dünyası'nda yayınlanan yazıları türlerine göre ayrıldığında, şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır (İnan, 2012:134-135).

Tablo 10: Çocuk Dünyası: Türler/başlıklar ve bunların sayıları

Başlık/Tür	Sayı	Başlık/Tür	Sayı
Hikâye	84	Hayat Bilgisi	10
Masal	74	Roman	8
Etkinlik	63	Karikatür	7
Şiir	61	Tiyatro	4
Bilgilendirme	23	Fabl	1
Eğitici Yazı	15	Hatıra	1
Çizgi Hikâye	12		

Yavrutürk gazetesinin kapağının en üst kısmında kırmızı ve kalın bir puntuyla “Yavrutürk” adı, onun hemen altında dikdörtgen bir çerçeve içinde “Çocuk gazetesi, cumartesi günleri çıkarılır” ifadesi yer almaktadır. Kapaktaki resimde ise elinde oyuncak bebeği olan bir kız çocuğu, kardeşi olduğunu tahmin edilen erkek çocuktan dondurmasını istemekte, çocuk dondurmaya vermemek için sakladığı dondurmasını, arkasındaki köpek yalamaktadır. Resmin sol tarafında 100 lira ibaresi yazmaktadır.

Gazete 12 sayfadan oluşmaktadır. Kapak oldukça renkli bir görünüme sahiptir. Resimlerle desteklenen yazılar küçük okurların ilgisini çekmek amacıyla konulmuştur. Gazetenin bütününde edebi bir özenden daha çok küçük okurları yönlendirmek ve bilgilendirmek gayesi esas alınmıştır.

Mizanpaj olarak Yavrutürk'ün bütününde bir düzen hâkimdir. Bu hassasiyet tecrübeli bir dergici olan Tahsin Demiray'dan kaynaklanmaktadır. Dergide şiir türüne çok fazla yer verilmemiştir. Cumhuriyet döneminde çıkan birçok dergide ve gazetede şiir türü, oldukça fazla yer bulurken bu gazetede toplam sekiz tane şiire yer verilmiştir. Bu şiirler de okurlardan gelen şiirlerdir. Gazetenin okur kitlesinin ortaokul ve lise olarak tasarlandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bazı yazılar bu seviyenin de üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Türlerin oranından hareketle çıkış amacına uygun olarak, yayının gençlik gazetesi olduğu söylenebilir.

Yavrutürk gazetesi okuru sayısını artırmak için içerikle ilgili değişiklikler yapma yoluna gider, bunun yanı sıra 52. sayıdan itibaren, yılda bir kere 28 Nisan'da Yavrutürk günü olarak kutlayacağını duyurur. Böylece Yavrutürk okuru olma bilinci yerleştirilmeye ve derginin bir marka haline getirilmesine çalışılır.

İmla noktasında bir tutarlılık yoktur. Bazı yazılarda özel isimlere gelen çekim ekleri kesmeyle ayrılırken, başlıklardaki özel isimler kesmeyle ayrılmaz. “Durmuşun Piliçleri”, Çetin’in Yeni Serüvenleri” gibi başlıklarda özel isme gelen çekim ekleri kesmeyle ayrılmazken “İki Ayaklılar’ın Sonu” adlı hikâyede çekim ekleri ayrılmıştır. “10 Yaşında Mehmetçik” adlı romanda özel isimlere gelen çekim ekleri ayrılırken; “Yavru Hayvanlar Bahçesi” adlı yazıda ülke, il adlarına gelen çekim ekleri ayrılmamıştır. “Yurd Köşesi” adlı yazılarda da yine özel isimlere gelen çekim ekleri kesmeyle ayrılmamıştır. Genel olarak gazetede özel isimler büyük harfle başlamış; fakat çekim eklerinde belli bir kurala bağlı kalınmamıştır.

Yavrutürk gazetesinde yer alan başlık ya da türlerin gazetede sayısı aşağıdaki gibidir (İnan, 2012:300-301):

Tablo 11: Yavrutürk: Türler/başlıklar ve bunların sayıları

Başlık/tür	Sayı	Başlık/tür	Sayı
Hikâye	204	Masal	9
Eğitici Yazı	101	Haber	7
Etkinlik	47	Şiir	8
Roman	15		

Altın Kalem dergisi 1924 yılında 7 sayı olarak Bulgaristan’da çıkar. “Talebenin, gençlerin ve halkın uyanmasına çalışır on beş günlük mecmua” ibaresiyle çıkan derginin yayın sahibi “Ahali Yürüdü” isimli kişidir. Derginin çıkış amacının vurgulandığı ibareden hareketle yayın sahibinin isminin müstear bir isim olduğu anlaşılabilir. Dergi, 10 sayfa olarak çıkmış, 5 sayı olarak yayımlanmıştır. Sayfa yapısı iki yana yaslı, tek sütün halinde ve yazılar küçük karakterlidir. Çok fazla resim ve fotoğraf kullanılmayan dergide, zaman zaman Bulgar ve Türk edebiyatından meşhur bazı yazarların fotoğrafları yer almaktadır. Derginin sayfa numaraları, her sayıda kaldığı yerden devam etmektedir.

Derginin 7. sayısında “Muazzez Okuyucularımıza” başlıklı kısa yazıda az da olsa derginin yayın politikası hakkında bilgi bulunmaktadır. “Muazzez kaâri ve kaârilerimiz, edebî ve bedîî ihtiyaçlarını tatmin maksadıyla tekmilini temine çalıştığımız Altın Kalem’i bugün ilavesiyle on iki sahifelik kıymetli mündericat ile takdim ediyoruz” (Altın Kalem,1924,S.7;) şeklinde bir paragraf bulunur. Anlaşılacağı üzere derginin maksadı gençlerin edebî ve bedîî zevklerini yükseltmektir. Muhtevasında da bu hedefi görmek mümkündür. Daha çok şiirlerin yer aldığı dergi hakikaten de edebî ağırlığı olan bir dergidir. Dergideki bazı yazı ve şiir başlıkları şöyledir. Sis (Yahya Kemal), Türkülerimiz, Ali İhsan Paşa’ya (şiir), Bulgaristan, Türk Düşmanı (şiir), Hacı Dayı (şiir), Ay Yıldız(şiir), Altın Kalem (şiir), Deniz(şiir: Yahya Kemal), Dügünlerimiz, Cava’da İslam İntibadı, Sultan Selim Camiine (şiir), Büyücü (hikâye).

Gürbüz Türk Çocuğu ilk sayısındaki “Gürbüz Türk Çocuğu Niçin İntişar Ediyor?” başlığını taşıyan başyazıda gayesini, şu şekilde dile getirmiştir:

“Mecmuamız birbirine sıkı münasebeti olan iki gaye ile çıkıyor: 1-Türk Çocuğu”nu gürbüz yetiştirmek; 2-Gürbüz Türk çocuklardan kuvvetli, sağlam bir millet vücuda getirmek. Biliyoruz, yolumuz sarp ve uzundur. Bu yolda yürümek için ne kadar müşküllerle karşılaşacağımızı, nihayetsiz yorgunluklarla çarpışacağımızı da takdir ediyoruz. Fakat gayemizin bize her türlü sabır ve metaneti verecek ulviyeti vardır. Gözümüz, dimağımız, bileğimiz en kimsesiz Türk çocuğundan en müreffeh Türk çocuğuna kadar hepsiyle meşgul olacaktır. İptidai ananelerden medenî, fennî ve sihhî usullere sıyrılıp geçmeğe çalışacağız. Babaları ikaz etmeğe, ninelere rehber olmağa gayret edeceğiz. Türk çocukları için milletin bütün kabiliyetlerinden istiane ve istifade çarelerini arayacağız. Mecmuamızı ilmin kuru ve hayalin fantezili üslubundan kurtararak her kârî tarafından memnuniyetle takip edilebilir bir sadelikle neşre muvaffak olmak yegâne emelimizdir. Yalnız muhterem halkımızdan mecmuamıza karşı lütufluk bir alaka bekliyoruz. Evlat sahibi vatandaşlarla temasımızın daimi olmasını istiyoruz. Hepimizin hedefi birdir ve şudur: Gürbüz Türk Milleti için gürbüz Türk Çocuğu... Muvaffak olup olmamak bir mesele değildir. Halk ve mecmuamız birleşince elbette muvaffak olacağız. İşte bu kanaatle ve millete güvenerek bu günden itibaren vazifemize başlıyoruz.” (Gürbüz Türk Çocuğu; S.1,s.1).

Dönemin çocuk/gençlik süreli yayınlarında benzer vurgular oldukça sık rastlanan bir durumdur. Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de muhatap kabul edilen kitlenin çocuklar değil daha çok “Türk vatandaşları” ve “muhterem halkımız” şeklinde vurgulanan kitle olduğudur. Bu durum bir tavır olmaktan ziyade anne ve babaların dikkate alınmasıyla ilgilidir. Her yıl dergide, millî bayramların yanı sıra Cumhuriyet döneminin önemli olay ve tarihlerine ilişkin özel sayılar çıkarılır veya bunlarla ilgili bölümler ayrılır. Gürbüz Çocuk dergisi bu noktada oldukça net bir yayın yapmaktadır. Cumhuriyetin kazanımlarına özel hassasiyet gösterilmekte ve bu sebeple de bilhassa millî günlerde özel yazılar ve etkinlikler hazırlanmaktadır. Örneğin Lozan Antlaşması’nın yıldönümü ele alınırken sadece Lozan Antlaşması’nın siyasî ve tarihî önemi değerlendirilmemiş, aynı zamanda okullar, sosyal hayat, musiki, sanat, adli sistem, ulaşım, mimari, ziraat, eğitim ve kadın hakları alanlarında, Lozan Antlaşması, Menemen Hadisesi ve Kubilay’ın şehit edilmesi, İzmir İktisat Kongresi, Çanakkale, Türklük hakkında, Gazi Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa hakkında yazılara yer verilmiştir. Dil meselesi ve imlâ konusu her sayıda mutlaka bir hatırlatılan ve işlenen konuların başında gelir(Sarıkaya, 2010: 73).

Gürbüz Türk Çocuğu, resmi kurumun himayesinde ve resmi amacı olan bir dergidir. Bu amacı Konar şöyle ifade eder; "Bir yandan şehit çocuklarına ve ailelerine, yardıma muhtaç çocuklara yönelik faaliyetleri görev şuuruyla yerine getirmeye çalışmış, diğer taraftan da Cumhuriyet neslini yetiştirme vazifesini üstlenmiştir. Dönemin şartları dikkate alındığında mecmua kadrosunun yüklendiği sorumlulukları gereği gibi yerine getirdikleri görülmektedir. Çocuğun eğitiminde ailenin, toplumun ve eğitiminin ilk şart olduğu bilinciyle mecmua, aile, toplum ve çocuk için yayınlanmıştır." (2003: 8).

Gençlik dergisi Ankara'da 1928'de yayın hayatına başlayan bir dergidir. İlk sayfasında "Gençliğin okuma arzusunu temyiz ve takviye çalışır ilmi, edebi aylık mecmua" ifadesiyle yayınlanır. Hatta mecmuanın hemen altında "okumak, asil ve yüksek bir ihtirastır" ibaresi yazılıdır. İlk sayfasında Atatürk fotoğrafının hemen altında, "Musahebe" başlığının altında onu anlatan bir yazı mevcuttur. İlk sayıda "Birkaç Söz" başlığıyla dergi adına kaleme alınan yazıda, derginin hedefi ile ilgili şunlar söylenir:

"Memleket gençlerinin ilmi ve bedii terbiye ve inkişafına hizmet gayesiyle intişar eden gençlik bu sahada görülen bir ihtiyaçtan doğdu. Temin ettiği kıymetler kalemlerin, muavenetleriyle mesleği dahilinde yılmaz bir azim ve sabırla çalışacak olan mecmuamızın şimdilik birçok noksanları olduğunu biliyoruz. Biz bu yolda sonsuz arzu ve birçok müşkilatlara göğüs gererek büyük fedakarlıklarla çalışırken ilim ve irfan hamileri muhterem büyüklerimizle kıymetli kariyerimizin her zaman teşvik ve muzaharatlarına nail olacağımızdan tamamıyla emin ve ümit varız." (Gençlik; S.1, s.1).

Dergi çift sütun halinde tertip edilmiştir ve ilk sayılarda yok denecek kadar az resim ve fotoğraf kullanılmıştır. Dergide "Dayak Cennetten Çıkmadır", "Fuat'ın Atı" adlı hikâyeler "Arı ile Kelebek" adlı tiyatro ile "Gençlik Spor, Atletizm ve Küras" makalesi dikkati çeker. Dergi gençler için hazırlanmış olmasına rağmen çocuklara yönelik hazırlanan dergilerle benzer muhtevaya sahiptir. Başlangıçta 34 sayfa ile çıkan dergi sadece iki sayı çıkabilmiştir.

1928'de çıkan gençlik dergilerinden bir tanesi de **Altın Çiçek** isimli dergidir. Bu dergi, genç okurların gönderdiği yazıları yayınlamak maksadıyla yayın hayatına girmiştir. Sahibi M. Razi'dir. Sadece ilk sayısına ulaşılan dergi, 64 sayfadan oluşmaktadır. Neredeyse bir kitap büyüklüğünde olan dergide, oldukça ağır yazılara yer verilmiştir. Metnin içeriğine göre resim ve fotoğraflar konulmuştur. Noktalama ve imlâ konusunda hassasiyet gözetilmiştir. Dergi isminin hemen altında "Türk Cumhuriyeti oğullarının yazılarını neşreder" ifadesi yer alır. Derginin gayesi ilk sayıda şöyle ifade edilir:

"Masum ruhları vatani gayelere yürütmek, onların hassasiyet ve muhayyilelerinde millet ve cumhuriyet sevgisini tutuşturmak emeliyle intişar eden mecmualar, ya telkin ya ta'lim maksadıyla, hareket ederler. Bu vazifeyi meşkur bir faaliyetle başaran kıymetli arkadaşlarımız, memleketimizin temin edeceği vesaitle, imkân dairesinde hedefe doğru gittiklerinden Çiçek arkadaşlarından büsbütün ayrı bir maksat takibinde esaslı faideler düşünmüş, ve vatan yavrularına düşündüklerini yazdırmak esasını kabul etmiştir. İlk nüshadan beri hedefe götürecektir sadakatten asla inhıraf etmeyen ve daima muhtelif yaşta ve sınıftaki yavruların yazılarını neşreden Çiçek, daha yüksek irfan ve seviye ile mücehhez olanları için aylık nüshasını neşretmeye lüzum gördü." (Çiçek, S.1, s.2).

Derginin muhtevası ile gayesi arasında uyumluluk bulunmaktadır. İlk sayıda tahrir heyeti müdürü ve Süleyman Nazif'in resimleri ve onlar hakkında malumat yer almaktadır. Dergide yer alan bazı başlıklar, şöyledir: "Gökçüler marşı, Benim Sevgilim, Mersiye, Anadolu Hatıralarından, Erler Bağından, Çiçekler, Bir Seyahat Hatırası, Ümidin Ölümü, Ahdım Olsun, Tahassus, Ne Bekliyorsun, Ümid, Unutkanlar, Denizlerin Dibinde Neler Var?, Araplar, Bazı Arap Saç Modelleri."

Sonuç

Yukarıda Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar genel olarak süreli yayınların şekilleri, içerikleri ve yayın politikaları incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu inceleme ve değerlendirme neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Süreli yayınların yayın politikalarında ana hedef öğrencilerdir. Yayınlar bu doğrultuda şekillenmiştir.
2. Süreli yayınların özellikle ilerleyen sayılarında çocuk kavramı etrafında birçok değişkenin olduğu keşfedilmiş, yayın politikaları bu değişkenleri kapsayacak şekilde değiştirilmiştir. O sebeple bu süreli yayınları sadece çocuk süreli yayınıdır şeklinde bir değerlendirmeye gitmek yanıltıcı olacaktır.
3. Çocuk ve genç kavramı tam olarak netleşmemiş olmakla birlikte genç kavramı çocuk kavramının içinde düşünülmüştür.
4. Bu yayınların hedef okur kitlesi, zaman zaman ilkokul çağındaki çocuklar olurken çoğunlukla ortaokul ve lise talebeleridir.
5. İlkokul seviyesine hitap eden dergilerin muhtevalarına bakıldığında önceliğin eğlendirmek olduğu gözlenmiştir.
6. Ortaokul ve liseye yönelik dergiler yardımcı kitap hüviyetini taşımaktadır.
7. Yayın muhtevalarında "çocuk" kavramı öğrenci olmayla bağlantılı aynı zamanda tecrübesiz ve bilgisiz kişi anlamında düşünülmektedir.
8. Gençlere hitap eden dergi ve gazetelerde öğretici ve eğitici metinler ağırlıktadır.
9. Süreli yayınlardaki öğretici metinlerin içerikleri algı oluşturmaya yöneliktir.

10. Bu süreli yayınlar arasında hedef kitesini tam olarak belirleyen ve bu amaca uygun yayın yapan iki dergi vardır bunlar: (Bilimsel içerikli) Numune-i Terakki Dergisi' ve Çocuklara Kıraat adlı dergidir.
11. Tanzimat dergilerinde resim ve fotoğraf kullanımı az kabul edilecek orandadır.
12. Tanzimat süreli yayınlarının çok azı devlet desteklidir.
13. Süreli yayınlar amatör bir ruhla başlamışlar fakat bu ruhu ilerleyen sayılarda kaybetmişlerdir.
14. Cumhuriyet dönemi gençlik dergi ve gazeteleri, Tanzimat döneminde çıkan dergi ve gazetelere göre daha bilinçlidir.
15. Tanzimat dönemindeki süreli yayınlarda talebe yetiştirme, din ve ahlak gibi kaygılar gözetilirken, Cumhuriyet döneminde talebe yetiştirmenin yanı sıra daha çok fikir ve algı oluşturma gayesi gözetilir.
16. En uzun soluklu gazete 626 sayı ile Çocuklara Mahsus Gazete'dir ve bunu 523 sayı ile Çocuk Sesi adlı gazete takip eder.
17. Dini konuları işleyen ilk gençlik gazetesi, Genç Müslüman adlı dergidir.
18. İmlâ konusu, nerdeyse yok denecek kadar az dile getirilmiştir. Sadece ilk defa Çocuklara Kıraat adlı dergi, amaçları arasında bunu ilke olarak kabul eder.
19. Harf puntosu ve dergi boyutu, hemen hemen aynı kabul edilebilir. Harf puntoları çocuklar için uygun değildir; fakat gençler için uygun kabul edilebilir.
20. Metinlerde genel bir tercih olarak her iki tarafa yaslama, ortadan hizalama ve sağa yaslama tercih edilmiştir. Her iki tarafa yaslanan metinlerde kelimeler arası boşluklar dengesizdir.
21. Bazı süreli yayınların sayfa numaraları, bir sonraki sayılarda kaldığı yerden devam ederken, bazılarında ise her sayı için yeni numaralandırma yapılır.
22. Süreli yayınlar kendi içinde birliğe, bütünlüğe ve devamlılığa sahip değildir.
23. Görsel kullanımında bir denge olmamakla birlikte, bunların yerleştirilmesinde de büyük problemler bulunmaktadır.
24. Süreli yayınların hedef kitlesi sayıdan sayıya farklılık arz etmektedir. Bunların yoğunlukları da dergiye/gazeteye hatta sayıya göre değişmektedir.
25. Süreli yayınlar öncelikli olarak eğitime yönelmişlerdir. Yayınlarını bu önceliğe göre hazırlamışlardır.
26. Yayınlar genel olarak hafta sonları çıkar.(Cuma ve Cumartesi).
27. Dergi ya da gazetelerin muhtevaları, dönemin siyasi ve politik algısına göre şekil almıştır.
28. Gazete ve dergi ayrımı net değildir. Hem şekil hem de muhtevaya bakıldığında gazete adıyla çıkan süreli yayınların dergi olarak kabul edilmesi daha uygundur.
29. Hemen hemen bütün dergiler, zor şartlar altında yayın hayatını sürdürürler. Bunun için okuyucularından abone olmaları ve abone bulmaları istenir. Abone sistemi bulunan dergilerde yıllık, altı aylık, üç aylık abone kayıtları yapılır.
30. Sürekli satış ve tiraj düşüklüğü yaşayan dergiler satışlarını arttırmak için bazen fiyatlarını yarı yarıya indirmek zorunda kalırlar. (Bizim Mecmua'nın 1922'de çıkan nüshaları 5 kuruş iken, 1925'te çıkan nüshalarının fiyatı 3 kuruşa indirilmiştir)
31. Çocuklara Mahsus Gazete, ilk çocuk tiyatrosu metnini yayımlayan dergi olması itibariyle de bir ilki gerçekleştirmiştir.
32. Tirajı arttırmada ortak yöntem, promosyondur. Promosyonlar genelde abonelik, kitap, bilet vs. şeklindedir.
33. Çoğunlukla çocuk/ gençlik dergi ve gazetelerinin sahipleri ve yazarları müstear isim kullanırlar.
34. Bazı süreli yayınlarda sayfa yapısı olarak tek sütun tercih edilirken, bazılarında çift sütunlu sayfa tertibi tercih edilmiştir.
35. Gençlere yönelik olarak hazırlanmış tek siyasi dergi Bakü'de çıkan "Gençler Dünyası" adlı dergidir.
36. Dergi ve gazeteler türleri ifade ederken farklı sayılarda farklı başlıklar kullanırlar. Bu durum sayfa sayılarında da görülmektedir. Bulmaca ve ödüller bazen arka kapakta açıklanırken bazen birkaç sayfa öncesine alınır.
37. Türlerle ilgili bir netlik yoktur. Bazen hikâye başlığı altında masala, masal başlığı altında hikâye metnine rastlamak mümkündür.
38. İçindekiler kısmı bazı dergilerde kapakta verilirken çoğunlukla ön kapağın iç tarafında verilmiştir.
39. İlk defa bir süreli yayın (Haftalık Resimli Gazetemiz) abone şartlarını kâğıt kalitesine göre belirlemiştir. Abone malumatı şöyledir; "Abone şartları alâkâğıtlı: seneliği 500, altı aylığı 250 kuruş, orta kâğıtlı: seneliği 400 altı aylığı 250 kuruş, alelade kâğıtlı: seneliği 160 altı aylığı 80 kuruş. Çocuklar için 3 aylığı 40 kuruştur".

KAYNAKÇA

- BALCI, Ahmet (2003). "Bir Okuma Materyali Olarak Çocuk Dergileri ve "Çocuklara Rehber" , *Tübar-XIII-/2003-Bahar*.
- BALCI, Ahmet (2014). "Çocuklara Kıraat Dergisi", 28, *Bilig*, Kış 2014 / Sayı 68.
- BARUTÇU, Tuğba (2010). "Çocuklara Kıraat (1881) ve Sevimli Mecmua (1925) Dergilerindeki Çeviri Metinler ve Dış Dünya Üzerine Bir İnceleme", Konya: Bilim Uzmanlığı Tezi, Selçuk Üniversitesi.
- BAYRAM, Yavuz (2005). "Türk Edebiyatının İlk Çocuk Dergisi: Mümeyyiz (1869-1870)", Ankara: *Hece Dergisi* S. 104, s. 484- 500.
- DEMİRCAN, Candemir (2006). "Mektepli Gazetesi'nde Yer Alan Metinlerin İçeriğinin, Çocukların Bilişsel ve Ahlaki Gelişimlerine Katkısı", Mersin: Mersin Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DOĞAN, Enfel (2010). "Numüne-i Terakki", İstanbul: *İstanbul (Erkek) Lisesi Dergisi*.
- DURMUŞ, Abdulkadir (2007). 1897- 1910 Yılları Arasında Çıkan Eski Harfli Çocuk Dergilerinin Çeviri Metinleri Üzerine, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İNAN, Ruhi (2012). 1923-1940 Arası Çocuk Dergi ve Gazeteleri (Tahlilî Fihrist), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı ABD, Ankara: Basılmamış Doktora Tezi.
- KAPTAN, Ata Yakup- Kader, Sürmeli (2000). "Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri", Malatya: İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi.
- KONAR, Elif (2003). "Gürbüz Türk Çocuğu Dergisi ve Çocuk Siyaseti" *Tarih ve Toplum*, Sayı: 235, Temmuz.
- KÜR, İsmet (1991). Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları, Atatürk Kültür, Ankara: Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- OGUZ, Şeyda - KORKMAZ, Sevengül (2009). *Selanik'te Osmanlı Matbuatı : Gonca-i Edep*, İstanbul: Turkuaz
- OKAY, Cüneyt (2006). "Eski Harfli Çocuk Dergileri", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 4, Say. 7, 511-518.
- OKAY, Cüneyt (1999). *Eski Harfli Çocuk Dergileri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- OKAY, Cüneyt (2006). "Eski Harfli Bir Çocuk Dergileri", *Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 4, sayı 7, s.511-518.
- OZAN, Cemil Ceyhan (2008). "Eski Harfli Bir Çocuk Dergisi: Çocuk Dostu", *Türkoloji Kültürü*, N1, C1.
- ÖZDEMİR, Başak (2008). *Çocuk Dünyası Dergisinde Yer Alan Çeviri Metinlerin İndeksi ve Değerlendirilmesi*, İzmit: Bilim Uzmanlığı Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- ÖZGİDER, Didem Sevgi (2010). "Türkiye ve İngiltere'de Çok Satılan Çocuk Kitaplarının Biçimsel ve İçerik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması", Ankara: AÜ EBE. YLT.
- SARIKAYA, Makbule (2010). "Türk Çocuk Dergilerinde Tarih", Yıl 6, Sayı 12, Ankara: *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*.
- SİNANOĞLU, S. Oktay- Turan, Rıdvan (1997). *Bilim, İdeoloji ve Gençlik*, İstanbul: Kasem Ltd. Şti.
- ŞEN, Nurcan (2009). "Tanzimat Devri Periyodikleri ve Dergicilik", *Gazi Türkiyat*, Sayı 5, 381-393.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi (1993). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl (1941). *Cumhuriyetten Sonra Çıkan Gazeteler ve Mecmualar*, Ankara: Başvekâlet Matbuat Müdürlüğü Yayınları, s.III.
- TÜRK DİL KURUMU(2005). *Türkçe sözlük*(10. bs.), Ankara: Türk Dil Kurumu.
- TÜRKİYE'DE DERGİLER VE ANSİKLOPİDİLER(1849-1984).İstanbul: Gelişim Yayıncılık.
- TÜRKYILMAZ, Mustafa (2012).*Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Üzerine Nitel Bir Çalışma*, Ankara: 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyum Kitabı.
- ÜSTTEN, Uslu Aliye(2015), *Gençlik Edebiyatı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- YARDIMCI, Mehmet ve Tuncer, Hüseyin (2000). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, İzmir: Ürün Yayınları.
- YALÇIN, Alemdar - Aytas, Gıyasettin (2005) *Çocuk Edebiyatı*, 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- YILDIRIM, Haydar (2006). *Doğan Kardeş Dergisi'nde Yer Alan Metinlerin Tür, İçerik ve Anlatım Özelliklerinin Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi* (76-150. Sayı): Mersin: Mersin Üniversitesi, SBE. YLT.
- YILDIRIM, İlker Ozan (2013). *Eski Harfli Çocuk Dergilerinden Resimli Dünya Dergisi*, Kilis: 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Haziran.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay (1987). *Öğrenciler, Öğretim Üyeleri, Anne ve Babalar Yönünden Gençliğin Eğitimi*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Copyright of Journal of International Social Research is the property of Journal of International Social Research and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.